

Tirsa Dewleta Kurd Dagirkeran Li Hev Civand

Navenda Nûçeyan - Îlankirina Dewleta Federe ya Kurdistanê tirseke mezin xistiye dilê dijminên gelê Kurd. Roj bi roj meşrûbûn û di warê navnetewî de cîh standina DFK (Dewleta Federe ya Kurdistanê)ê hêzên dagirkerên ku Kurdistan di nav xwe de parvekirine ditirsîne û xewa wan direvîne. Dewletên dagirker dizanin ku li başûrê Kurdistanê bi ser ketin, wê bi hemû awayî tevgera netewî ya gelê Kurd xurt bike û bi her awayî tesîr û bandûra xwe li perçên din jî nîşan bide. Ji ber van sedeman e ku li ser gazîkirina Tirkiyê dewletên dagirker li Enqerê civiyan.

Di roja 14.11.1992'an de wezîrên karêdervayî yê Tirkiyê, Îran û Sûriyê li Enqerê hatin ba hev. Mijara civînê ya herî girîng Dewleta Federe ya Kurdistanê bû. Dewletên dagirker di nav xwe de şewirîn, ka ewê çewa û bi çî awayî ji dewleta Kurdî re bibin asteng. Di gel ku di civînê de peymanên kevn hatin bibîranîn û hin sozên ku berê hatibûn dayin, dîsa hatin dubarekirin jî, biryarên nû yê somût nehatin standin. Tevê wezîran li hember DFK'ê û xwedênegiravî li dijî parvebûna Iraqê bûyina xwe anîn ziman. Lê van beyanan dewleta Iraqê bi xwe jî tatmîn nekirin. Di civînê de Wezîrê Karêdervayî yê Tirkiyê Hikmet Çetin, di pirsra PKK'ê de alîkarî ji Sûriyê û Îranê xwest.

Wezîrên karêdervayî yê dewletên dagirker

Kürdistan Korkusunun Ankara Zirvesi

Sayfa 2

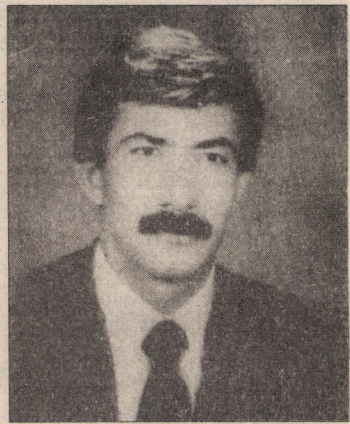

1-15 Aralık 92

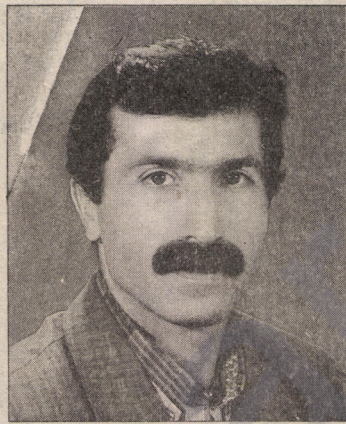
Yıl : 5

Sayı : 20

5000 TL

Namık TARANCI

Hatip KAPÇAK

Gazetecilik Ateş Çemberinde

Haber Merkezi - Kürdistan'da gazetecilik zor zanaat. Artık gün geçmiyor ki gazete çalışanlarına, dağıtım görevlilerine yönelik saldırılar olmasın. Özellikle devrimci ve yurtsever basın organları ve basın emekçilerine yönelik saldırılar TC yöneticilerinin dolaylı-dolaysız kışkırtmalarıyla sürüyor.

Hürriyet gazetesi eski muhabiri Hatip KAPÇAK 18 Kasım 1992'de Mazıdağı'nda, Gerçek dergisi Diyarbakır Temsilcisi Namık TARANCI 20 Kasım 1992'de Diyarbakır'da uğradığı haince saldırılar sonucu öldüler. Bu iki basın emekçisi ile birlikte son 10 ay içinde Kürdistan'da öldürülen gazeteci sayısı 12'ye yükseldi.

Gerçek dergisi tarafından İstanbul'da yapılan açıklamada, 17 Kasım 1992 günü Diyarbakır bürosuna gelerek "Musa Anter" ve "Hizbullah'la Görüştük" haberleriyle ilgili olarak büro çalışanlarıyla konuşan kişiyle Tarancı'yı öldüren kişinin görgü tanıklarının anlatımlarına göre aynı kişi olduğu ileri sürüldü. Açıklamada, sözü edilen kişinin bürodan çıktıktan sonra emniyet müdürlüğüne gittiği belirtiliyor.

Gerçek dergisi Genel Yayın Yönetmeni İsmail Kayhan ise Diyarbakır'da Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti'nde yaptığı açıklamada, "Gazeteci Namık Tarancı'nın öldürülmesi yeni bir kontrgerilla cinayetidir. Katilin yakalanması konusunda hiçbir gelişme kaydedilmeyecektir.

• Devamı s.15

Emperyalizmin Atlama Tahtası mı, Yoksa Şamar mı? Sayfa 4

"Kuzey Kürdistan Türkiye'yi Sömürüyor(!)" Sayfa 8-9

Li Kurdistana Iraqê Jinên Kurd Rûpel 10-11

Devrimci Partide Kadro Sorunu Sayfa 12

Mi Şêx Se'îd Dî Rîperr 13

Xwediyê Zimanê Kurdî Kî Ne? Rûpel 16

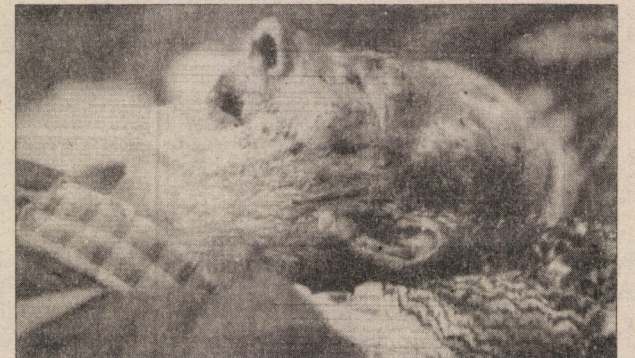
"Paqijiya Hundir (!)"

Li Kurdistanê Hovîtiyên Dewleta Tirk

Navenda Nûçeyan - Li Mêrdînê, li gundê Bakûstanê (Bagyaka) yê ku bi navça Stewrê (Savur) ve girêdayî ye tîmên taybetî û gundparêzan girtin ser gund; tecawuzî du keç û du jinên Kurd kirin.

Li gor nûçeyên ku gihîştin destê me bûyeran bi vî awayî rû dan: Di 12ê Çirya Paşîn de li gundê Stewrê di navbera gerîlayên PKKê û hêzên dewletê de şer derket, gerîlayek PKKê (Mehmet Vurgun-Şervan) hate kuştin, tîmek taybetî û gundparêzek jî mirin. Piştî ku şer sekîf hêzên dewletê gund dan ber topan û gullebaran kirin. Di pey de tevê rîyan hatin girtin, tîmên taybetî û gundparêz ketin hundirê gund.

Hêzên dewletê tevê mêran civandin, di îşkenceyên giran de derbas kirin û bi hovîtiê êriş kirin ser jin, zarûk û ex-tiyaran. Z.A. (15) ji nûçegîhanê Ozgur Gundemê re, tiştên ku hatibûn serê wê bi vî awayî qal kir: "Ez radîzam. Nîvê şevê bû, derê me lê ket. Diya min derî vekir. Hêzên dewletê yê ku ketibûn hundir, tiştêkî nedîtibûn; lihêfa ser min kişandin. Min xwe kişand lê ez xelas nebûm. Diya min xwe avêt ser min, ji bo ku min biparêze. Leşkeran bi milên diya min girtin û bi kutan avêtin derva. Ji

Mehmed Alkan 70 salî bû

tîmên taybetî û gundparêzan 3 kesî bi milên min û bi sitûyê min girtin û êrişê min kirin. Ji ber ku devê min jî girtibûn nefesa min hate birrîn. Di pey de ez xerîqî me. Tiştên ku bi min kirin ez nikarim bibêjim. Tecawuz kirin. Zêdetir nizamim. Çunkî ez ji xwe çûbûm."

N.E. (20) bi vî awayî dipeyive: "Sebebê ku li me îşkence dikin, tecawuzî me dikin; ji ber • Dûmahik r.15

G Ü N D E M

Osman AY TAR

Kürdistan Korkusunun Ankara Zirvesi

Türkiye, İran ve Suriye dışişleri bakanları 14 Kasım 1992 günü Ankara Palas Devlet Konukevi'nde biraraya geldiler. Türkiye Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin, İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti ve Suriye Dışişleri Bakanı Faruk El Şara başkanlığındaki heyetlerin yaptıkları toplantının temel gündem maddesini "Kuzey Irak" olarak adlandırdıkları Güney Kürdistan'da ilan edilen Kürdistan Federe Devleti oluşturdu.

Ankara zirvesinin öncesinde ve sonrasında içte ve dışta birçok yorum yapıldı, zirvenin anlamı ve değişik çevrelere vermek istediği mesajlar üzerine tahmin ve görüşler ileri sürüldü.

Gerçekten neydi bu devletleri alelacele biraraya getiren ve tarafları böylesi toplantıların belli aralıklarla sürdürülmesi kararını almaya iten? Zirve sadece görüş alışverişinde bulunmanın bir adımı mıydı? Zirvenin Kürdistan tarihinde görülen benzeri girişimlerle tarihsel bağlantısı neydi? Kürdistan sosyalist, devrimci ve yurtseverlerinin Ankara zirvesinden çıkaracakları dersler nelerdi? Bu ve benzeri soruların Kürt ulusal kurtuluş mücadelesinin çıkarlarını mer' eze alan bir anlayışla değerlendirilmesinin büyük önemi vardır.

Zirvenin Temel Konusu

Üç devletin katılımıyla gerçekleşen zirvede hiç kuşkusuz sözü edilen devletlere karşı mücadele sürdüren muhalefet güçlerinin durumu da konuşuldu ve bu, Ankara Hilton Otelinde düzenlenen ortak basın toplantısında Çetin'in ağızından "Terörizmle karşı yürüttüğümüz ortak mücadeleyi devam ettirmeye kararlıyız" şeklinde ifade edildi.

Ne var ki açık olan bir gerçek de var ki, o da Ankara zirvesinin temel gündem maddesinin 4 Ekim 1992 günü Güney Kürdistan'daki Kürdistan Parlamentosu tarafından ilan edilen Kürdistan Federe Devleti olduğudur. Özellikle federe devlet ilanının ülke, bölge ve dünyada yaptığı yankı, Irak muhalefet güçlerinin genişletilmiş toplantısında alınan kararlarla birleşince, yüzyıllardır Kürdistan'ı kendi egemenlikleri altında tutan ve "Aynı deritten muzdarip" yönetimlerin beyin ve iliklerine kadar işlemiş Kürt ve Kürdistan korkusu yeniden depreşti ve bu, onları atalarından devraldıkları yöntemleri kullanmak üzere biraraya gelmeye yöneltti.

Gerçi "Aynı deritten muzdarip" kanlı Saddam yönetiminin çağrılmaması üçlü zirve için bir eksiklikti ve bunu S. Arabistan'ı çağırarak kısmen de olsa telafi etmeye çalıştılar. Ama S. Arabistan gelmesede bu üç devlet kararlıydı ve nitelik öyle de oldu. S. Arabistan'ın katılmayacağını belirtmesi üçlü zirveyi engellemedi. Çünkü Kürdistan'da bu üç devleti ilerde temellerinde sarsabilecek gelişmeler yaşanıyor ve Güney Kürdistan'da federe devlet ilanı bunun önemli bir adımıydı.

Özellikle ABD, İngiltere ve Fransa tarafından ne denli kuşku ve kaygıyla izlendiğinin tartışıldığı bir ortamda yapılan Ankara zirvesinden sonra yayınlanan ortak bildiride Kürdistan devletine karşı çıkıldı. Hikmet Çetin tarafından okunan ortak bildiride, Irak'ın toprak ve siyasi bütünlüğünün korunmasına büyük önem verildiği vurgulandı ve "Irak'ı bölmeye yönelik hareketler ve çabalarla Irak'ın parçalanmasına yönelik gelişmelerin bölgesel istikrar ve barış için olumsuz ve tehlikeli sonuçlar olacağına" inanıldığı belirtilerek "Biz, bu tür hareketlere, çabalara ve gelişmelere karşıyız" denildi.

Bakanlar, bölgedeki gelişmelerin yakından takip edilmesine ve sürekli danışmalarda bulunulmasına karar verdiklerini

de açıkladılar. İran Dışişleri Bakanı ise, her üç ayda bir bu tür toplantıların yineleneneceğini, gelecek toplantının şubat ayında Suriye'de yapılacağını belirtti.

TC Başbakanı S. Demirel ise konuya ilişkin açıklamasında üç devletin Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasını takip etmeye karar verdiklerini belirterek "Oydu varılması gereken şey. Nihayet, o neticeye de varmışlardır" derken Ankara zirvesinin temel gündemini hiç bir kuşkuyla yer vermeyecek bir açıklıkla ortaya koymuş oluyordu.

Üçlü Zirveye Tepkiler

Temel konusunu Kürdistan Federe Devleti'nin oluşturduğu Ankara zirvesi, öncesi ve sonrasında tartışmalara yolaçtı, farklı tepkilere neden oldu.

Kürdistan korkusu, kabusa dönüşmüş olan Saddam yönetimi Ankara zirvesine katılabilmek için çeşitli girişimlerde bulundu, Ankara Büyükelçiliği aracılığıyla bu istemini kamuoyuna da açıkladı. Irak, Çekiç Güç'ün bölgeden çekilmesi durumunda Güney Kürdistan'da hemen "dü-

Kürdistan'ı boyundurukları altında tutan devletler, en son Ankara zirvesinde olduğu gibi biraraya gelip anlaşabiliyorlarsa, Kürt sosyalist, devrimci ve yurtseverleri ulusal birliğe bugün her zamankinden daha çok ihtiyaç duyarak neden yurtseverliğin asgari müştereklerinde biraraya gelmiyorlar? Artık bir zorunluluk olan Kürdistan genelindeki bir "ULUSAL OTORİTE" için neden sonuç alıcı adımlar atılmıyor? Evet neden?...

zen"i sağlayacağını ve bununla Kürdistan korkusunun da kalmayacağını yineleyerek Ankara zirvesine katılmak istediye de Kürdistan'la ilgili olmayan ve Körfez Savaşı sonrası gelişmelerle doğrudan bağlantılı olan bazı nedenlerden dolayı zirveye çağrılmadı.

Zirvenin ABD, İngiltere ve Fransa'nın bilgisi dahilinde gerçekleşip gerçekleşmediği de tartışılan sorunlardan biri oldu. Sözü edilen Batılı devletlerin Ankara'daki büyükelçiliklerinin konuya daha çok "sessizlik" içinde eğilmeleri ve kimi görüşmelerin basına da yansımaları dışında herhangi bir tepki gelmedi. Ayrıca ABD'nin zirveye ilişkin olarak Türkiye'den bilgi istediği ve S. Demirel'in İngiltere ziyaretinde zirvenin sonuçları konusunda Başbakan J. Major'ı bilgilendirdiği basın-yayın organlarına yansıdı. Mısır ve Ürdün'ün de Ankara zirvesini dikkatle izledikleri kimi kaynaklarca belirtildi.

Güney Kürdistanlı ulusal güçlerin tepkilerine gelince.

YNK lideri Celal Talabani, AFP'nin Ankara Bürosu Temsilcisi Antoine Lazerger'e Kürdistan Federe Devleti'nin başkenti Erbil'de yaptığı açıklamada; Türkiye, İran ve Suriye'nin Irak'ın birliğini koruma bahanesiyle bu birliği tehlikeye attıklarını belirtti. Talabani, İran'ın Kuzey Irak'taki gelişmelerden ve demokrasi örneğinden korktuğunu, bu örneğin İran Kürdistanı üzerinde etkili olabileceğini belirterek İran ve Suriye'nin geleneksel olarak kendi başkentlerinde barındırdıkları Irak

muhalefetinin denetimini elden kaçırdıklarına dikkat çekti ve "Devletlerin bütünlüğünü korumanın tek yolu, federasyon, demokrasi ve insan haklarıdır" dedi.

PDK lideri Mesut Barzani ise Selahaddin kentinde düzenlediği basın toplantısında, Ankara, Tahran ve Şam'ı "Irak'ın iç durumuna karışmakla" suçlayarak "Görüş tarzlarını dikte etmeye hiç hakları yok. Eğer bu toplantının amacı Irak'ın geleceği hakkında karar vermek ya da bu konudaki politikalar arasında eşgüdüm sağlamaksa, bu konuda yalnız Irak halkının karar verebileceğini hatırlatırım" dedi.

Sadabad'dan Ankara Palas'a

Son olarak Ankara zirvesinde ifadesini bulan zihniyet, Kürdistanı egemenlikleri altında bulunduran devletlerin geleneksel politikalarının açık bir göstergesidir. Yüzyıllardır Kürdistan'daki gelişmeler karşısında başları sıkıştığında birbirlerinin yardımlarına koşan devletler, özellikle Güney Kürdistan'da federe devletin ilan edilmesi ile korkuya kapılarak yine ortak çı-

Kürdistan sorununun da yer aldığı ikinci bölümü 1936 yılında uzatıldı.

Türkiye'nin 1925'teki Şeyh Said Ayaklanması'nı bastırmak için Fransa'nın izniyle Suriye topraklarını da kullandığı bilinmektedir. TC ile o dönem Suriye ve Lübnan'ı boyunduruğu altında bulunduran Fransa arasında 30 Mayıs 1926'da Ankara'da imzalanan anlaşmanın temel bir konusu da Kürdistan sorunuuydu. 1929 tarihli "Suçluların Geri Verilmesi" ve "Sınırdaki Önlemler" başlıklı protokoller de Kürt ulusal hareketinin bastırılması ve aranan Kürt yurtseverlerinin teslim edilmesi ile ilgiliydiler.

Öte yandan 8 Temmuz 1937 günü Tahran'da İran Şahı'nın yazlık sarayı Sadabad'da imzalanan anlaşmayla oluşturulan Sadabad Paketi, 1955'te oluşturulan Bağdat Paketi, Bağdat Paketi'nin bir devamı olan CENTO da temel birer yönleriyle Kürt ulusal kurtuluş hareketlerine karşıydılar.

1975 yılında İran ve Irak arasında Cezayir'de imzalanan anlaşma, 1983 ve sonrasında TC'nin Güney Kürdistan'a saldırılarına olanak tanıyan Türkiye-Irak arasındaki anlaşma ve ikili protokollerle, hep gelişme gösteren Kürt ulusal hareketinin bastırılması amaçlanıyordu. Daha sayılabilecek onlarca anlaşmaya rağmen bu aktarılanlar bile Kürdistan'ı boyunduruğu altında tutanların zihniyetini ortaya koymaktadır.

Artık Ders Alınmalı

Görüldüğü gibi halkımızın boynuna kölelik zincirini geçiren devletler, Kürt ve Kürdistan sorunu ile başları sıkıştıkça birbirlerinin yardımına hep koşmuşlar ve kendi aralarındaki hiç bir sorunu Kürdistan konusunda engel olarak görmemişlerdir. Onlar bunu hep yapmışlardır. En son Ankara zirvesini yaparak Kürdistan Federe Devleti'ne karşı birleştikleri gibi.

Bütün bu ve benzeri gelişmeler Kürt sosyalist, devrimci ve yurtseverleri için ders olmalıdır. Egemen devletlerin kendi aralarındaki tüm çelişkilerine rağmen Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesine karşı birleştikleri günümüzde, Kürt ulusal hareketinin hangi parçada olursa olsun kazanımlarına sahip çıkmak, ayrılıkları politik dostluk temelinde dile getirip mevzilere yenilerini katmak, yurtseverlik zemininde ayrılıkları derinleştirmek yerine ortak noktaları ön plana çıkararak, kendisine yurtsever diyen herkesin önünde kaçınılmaz görev olarak duruyor.

Egemen devletlerin nasıl Kürdistan Federe Devleti'ni yıkıp olası daha ileri gelişmeleri engelleyebilecekleri konusunu bu alanda ortak payda olarak benimzedikleri günümüz koşullarında, Kürdistan Cephe veya herhangi bir liderin kimi ek-sik ve yanlışlıklarını ön plana çıkarıp sö-mürgeciler için kabus haline gelmiş Kürdistan Federe Devleti'ne karşı çıkmak hangi anlama geliyor? Güney Kürdistan'daki kardeş kavgasında olduğu gibi tahribatlar önlenemez bir düzeye gelmeden Kürdistan Federe Devleti ve onu daha ileri mevzilere götürebilmenin yol ve yöntemleri konusunda da neden asgari müşterekler sağlanmasın?

Kürdistan'ı boyundurukları altında tutan devletler, en son Ankara zirvesinde olduğu gibi biraraya gelip anlaşabiliyorlarsa, Kürt sosyalist, devrimci ve yurtseverleri ulusal birliğe bugün her zamankinden daha çok ihtiyaç duyarak neden yurtseverliğin asgari müştereklerinde biraraya gelmiyorlar? Artık bir zorunluluk olan Kürdistan genelindeki bir "ULUSAL OTORİTE" için neden sonuç alıcı adımlar atılmıyor? Evet neden?...

İHD Şırnak Şube ve Cizre Temsilciliği'nin Raporu:

"Resul SAKAR polis olduklarını söyleyenler tarafından katledildi"

2 Kasım 1992 gecesi kendilerini polis olarak tanıtan bir grup tarafından evinden alındıktan sonra sabah saatlerinde Fatih İlkokulu yakınlarında cesedi bulunan Sosyalist Parti Cizre eski İlçe Başkanı ve yeni kurulan İşçi Partisi mensubu Resul SAKAR'ın olayını araştıran İHD Şırnak Şubesi ve Cizre Temsilciliği yayınladıkları ortak raporda konuya ilişkin önemli bulguları açıkladılar. Bu rapora göre, Sakar gece 00.30 sıralarında evine gelen ve kendilerini polis olarak tanıtan bir grup tarafından alındıktan kısa bir süre sonra öldürülüyor ve sabaha karşı cesedi Fatih İlkokulu yakınlarında bulunuyor. Yirmi kişilik kontrgerilla grubunun önce Sakar'ın komşularını tehdit ederek çevreyi ablukaya aldığı belirtilen raporda devamlı şöyle deniliyor:

"İnsan değerinin sıradan bir eşya gibi görüldüğü Güneydoğu bölgemizde, gün geçmiyor ki faili meçhul cinayetlere biri daha eklenmesin. Bunun sonu nereye

kadar sürecek? İşte Cizre'de yargısız infazlardan nasibini alan eski Sosyalist Parti İlçe Başkanı, şimdiki İşçi Partisi üyesi ve Bayındırlık'tan atılan Resul SAKAR'ın 2.11.1992 tarihinde evinin kapısı çalınarak kendilerine 'polisiz' diyen kalabalık kişiler tarafından alınması. Çocukları arkasından gitmek isterken kendilerine ölüm tehdidinde bulunmuşlardır. Evden alındıktan 3 saat sonra silah sesleri duyulmuş ve sabahleyin de cesedi, Fatih İlkokulu'nun arkasında her tarafı darp dolu ve tahrip edilmiş olarak bulunmuştur."

Raporda bütün demokratik kurum ve kuruluşlar duyarlı olmaya çağırılıyor; işkence ve infazlar kınanarak protesto ediliyor.

Ayrıca, İHD Şırnak Şubesi İnceleme Komisyonu adına A. Selam Aşkın 16 Kasım tarihinde Başbakan S. Demirel'e bir telgraf göndererek, gözaltında kaybolanların akibetlerinin açıklanması ve sorumluların yargı önüne çıkarılması gerektiğini belirtti.

Gazete ve Dergi Toplatmaları Sürüyor

Gazetemizin 16-30 Kasım 1992 tarihli 19. sayısı İstanbul 1 Nolu DGM Başkanlığı tarafından 24 Kasım 1992 günü toplatıldı. Toplatmaya gerekçe olarak Kürdistan Hükümeti ile PKK arasında imzalanan protokol ve "Gün Mücadele Günüdür" başlıklı yazı gösterildi.

Gazetemiz Genel Yayın Yönetmeni Osman Aytar yayınladığı basın açıklamasında DGM'nin gazetemize yönelik bilinçli tutumuna dikkat çekerek şunları belirtti:

"Gazetemize yönelik toplatma kararını protesto ediyor ve demokratik kamuoyunu gazetemize ve diğer sosyalist ve devrimci yayın organlarına yönelik toplatma kararları ve yoğun baskılara karşı duyarlı olmaya çağırıyoruz."

Diğer devrimci ve yurtsever yayın organlarına yönelik de toplatma kararları sürüyor. Newroz Ateşi'nin 7. sayısı ve Azadi'nin 22-28 Kasım 1992 tarihli 28. sayısı ile Toplumsal Kurtuluş, Devrimci Proleterya, Devrimci Emek ve daha birçok yayın organının son sayıları toplatıldı.

Du Rojnamevanên Din Jî Hatın Kuştin

Nûçegîhanê Rojnameya Hurriyetê yê kevn Hatip Kapçak di roja 18.11.1992'an de li Şemrexê (Mazidagi) hat kuştin.

Hatip Kapçak û merivê wan Ismet Atsay, Poyraz Atsay û Nizamettin Atsay saet di 18.30'an de gava ku ji mala Hatip Kapçak derketin ji alî 3 kesan ve hatin gullebarankirin. Di bûyerê de Hatip Kapçak, Ismet Atsay û Poyraz Atsay mirin, Nizamettin Atsay û Siyabend Kapçak birîndar bûn. Êrîşkar reviyên.

Rojnameya Hurriyetê li Hatip Kapçak xwedî derneket. Hatip Kapçak bi welatparêziya xwe dihat naskirin û gel jê hes dikir. Li ser van bûyeran esnafên Şemrexê rojekê dikanên xwe venekirin û xwendekar neçûn dibistanan.

Nûnerê kovara Gerçekê yê buroya Diyarbekirê Namik Taranci di roja 20'ê Çirya Paşin de li Diyarbekir hat kuştin.

Namik Taranci di dora salekê de bû nûnertiya kovara Gerçekê dikir. Ew piştî derba leşkerî ya 12 İlonê 6 sal di Girtîgeha Leşkerî ya Diyarbekirê de mabû. Jina Namik Taranci, Derman Taranci û Berpirsiyarê Giştî yê Weşanî yê Gerçekê İsmail Kayhan di beyanên xwe de gotin ku "Namik ji alî kontrgerilla û hêzên tarî ve hate kuştin."

Dicle Üniversitesi'nde Çatışma

Dicle Üniversitesi kampüsünde Hizbullahçı olarak bilinen öğrencilerin saldırılarıyla çıkan olaylarda 6 kişi yaralandı. 26 Kasım 1992 günü meydana gelen olaylar önce Fen Fakültesi kantininde başladı. Buradaki kavgadan sonra Tıp Fakültesi kantinine gelen saldırgan grup hem burada hem de otobüs durağında devrimci ve yurtsever öğrencilere saldırdı.

Hizbullahçı olarak bilinen bu gruba müdahale etmeyen polis, olaydan sonra devrimci ve yurtsever öğrencileri gözaltına aldı. Olayda Hizbullahçıların saldırıları sonucu yaralanan öğrenciler şunlardır: Recai Aldemir, Nurettin Sezik, Kemal Güneş, Abdurrahman Sav ve Orhan Çolak.

Li Almanya Êrîşên Nîjadperestî

Di roja 23.11.1992'an de li Almanya, li bajarê Mollnê ji alî dazlaqan ve maleke Tirkan hat şewitandin û tê de 3 kes mirin. Li ser vê bûyerê dewleta Tirk reaksiyonek mezin nîşan da.

Dewleta Tirk a ku her roj li Kurdistanê gund û bajarên dişewitîne û gelê Kurd di qirkirinan de derbas dike û di nîjadperestiyê de dor nade kesî, dema ku tevgerê nîjadperest li hember wê pêk tê, pê re reaksiyonek mezin nîşan dide û dibe hewariyê demokrasiyê û dimîne. Durûtiya dewleta Tirk di bûyerên ewha de bi aşkerayî xuya dike. Lê belê bi qasî ku dewleta Tirk ji êrîşên Naziyan ditirse, deh ewqas zêdetir ji ji tevgera netewî ya gelê Kurd a ku li Awrûpa û nemaze ji li Almanyayê pêş ve diçe ditirse. Ji ber vê yekê ye ku dewleta Tirk bi behana van bûyeran daxwaza girtina komelên Kurdên li Almanya dike.

Sefaretê (konsolos) Tirkîyê yê Bonnê Onur Oymen di beyana xwe de got ku "Ev êrîş bi tenê ji ristan (naziyan) nayên, hinek rêxistinên terorê yên Tirkînjad ji êrîşên ewha dikin". Onur Oymen ji Wezaretê Karên Hundir a Almanyayê daxwaz kir ku rêxistinên "terorê" bîn qedexekirin.

Polîs û "Ulkucu" li Stenbolê Meşîyan

Li Stenbolê, li ser kuştina çar polîsan ji alî DEV-SOLê ve, Polîs û "Ulkucuyan" xwepêşandaneke mezin çekirin. Meşînê ji Beşiktaşê dest pê kir û heya Aksarayê -ku nêzikî 15 kilometreyî ye- dom kir. Di destpêka meşînê de Waliyê Stenbolê Hayrî Kozakçıoğlu got ku "Yê ku dibêje ez Tirk im û Stenbolî me bila beşdarî merasîmê bibe". Li ser vê yekê bi hezaran polîsên resmî, sivil û "ulkucu" beşdar bûn. Di meşînê de sondên tolstandinê hatin xwarin û gelek caran tekbr hatin anîn. Mudurê Emniyetê Nejdît Menzîr di axaftina xwe de ewha got: "Em dê wan xayinan di dema herî nêzik de bigirin û bi bêkefen têxin gorê".

Meşîvanan di xwepêşandaneke de li ser hev sondên wekî "Bimre Mafên Mirovî", "Nokerê Ermeniyên PKK", "Stenbol wê ji DEV-SOLê re bibe goristan", "Tevgera 'Ulkucuyan' wezîfe dixwaze", "Em li hember xelqê îdam dixwazin," avêtin.

Li ser vê meşîna nîjadperest parastvanên mafên mirovî tepkî nîşan dan.

"İç Harekat" Balveren (Gundik)'i Harabeye Çevirdi

Yöreden alınan bilgilere göre; 22 Kasım 1992 gece saat 20.00 civarlarında, gerillaların Şırnak'a bağlı Balveren köyü Milli Jandarma Karakolu'na ateş açmaları üzerine, karakoldan başta havan topları olmak üzere çeşitli ağır silahlarla gecenin saat üçüne kadar köye aralıksız bir şekilde ateş edildi.

Telefonla görüştüğümüz bir köylü durumu şöyle açıkladı:

"Gece saat sekiz civarlarındaydı. Karakolun bulunduğu taraftan aniden yoğun bir şekilde silah sesleri geldi. Silah sesleri gelir gelmez köy halkının tümü, karakoldan köye doğru açılan ateşin nisbeten isabet etmeyeceği ev ve ahır türü yerlere sığındı. Saat üçe kadar peşpeşe çok yoğun bir şekilde havan topları ve muhtelif silahlarla köye ateş edildi."

"Karakol durup dururken mi köye ateş etti?" sorusunu köylü "Bildığımız kadarıyla önce gerillalar karakola ateş açtılar, sonra karakol da köye," şeklinde cevapladı.

"Ölü veya yaralı var mı?" sorusuna karşılık da köylü şunları söyledi:

"Köy halkından ölü veya yaralı yok. Ancak köyün çoğu evleri harabeye çevrildi. Bir çok ev tamamıyla yıkıldı, oturulamaz hale geldi. Çok tedirginiz, adeta ölümlü nefes nefese yaşıyoruz. Mehmet Fidan, Hüseyin Artuç, Mustafa Muharır ve Şefik Bayram'ın evleri top mermilerinin isabet etmesiyle oturulamaz hale geldiler. Bir çok evin yarısı yıkılmış. Yerde bir metre kar var, kaçacak yerimiz de yok. Olay gecesinin sabahında güvenlik güçleri köyü boşaltıp, şunu söylediler: Şansımıza kar yağdı, yoksa bir kaç varil benzin hazırlamıştık, köyü baştan başa yakacaktık."

Aldığımız bilgilere göre TC yetkilileri korucu olmaları için Balverenlilere 2 aylık bir süre tanıdılar.

Bir kaç istisna dışında TC tarihinin hiç bir döneminde siyasal yelpazeyi oluşturan güçler, kadrolar, aydınlar bu ölçüde birlikte davranmamışlardır. Ne İttihat Terakkiciler, ne Kuvvayi Milliyeciler ve ne de aydınlar.

Tarih gerçeğin aynasıdır.

Gerçek tarihin ebesidir.

Yürek korkusu dile vuruyor.

"Emperyalizmin atlama tahtası" - Nereye? Türkiye'den daha iyi trampelen mi olur?

"Böl-yönet politikası" - Bölünüp yönetilen kim? Yoksa Kürdistan daha önce bölünmemiş miydi?

Federe devlet ilanı emperyalizmin ve sömürgecilerin biçimlendirdiği mevcut statükodan daha mı geri?

"Anti-emperyalizm" ilanesinin çarpık yorumlanması Türkiyeli aydınlar ve kimi "solcu"ları trajikomikleştiriyor. Politikayı da öyle. Böylece öteden beri sorgulayageldiğimiz ideolojik alt yapılar konusunda ne kadar haklı olduğumuz da ortaya çıkıyor. Değiştiklerini düşünmüyorduk, değişmemişler! Her zamanki gibi statükocu ve Misaki Milliciler.

Körfez krizi sırasında biraz bulanıklı, şimdilerde iyice netleşti. Öyle ki, 2000'e Doğru seviyesizce Irak'ta Kürtlerin, Süryanilerin, Türkmenlerin ve Arapların özgür olduğunu, hem de Bağdat'tan yazıyor. Demirel, İnönü, Erbakan, Ecevit ve Türkeşi ile Irak'ın "meşru hakları" vurgulanmaya başlanıyor. Daha da ileri gidilerek "Irak'ın kuzeye müdahale hakkı"ndan söz ediliyor. Anlaşılan o ki, TC egemenleri de 'emperyalizmin böl-yönet politikası'nın farkında. Tam da bu noktada TC

Emperyalizmin Atlama Tahtası Mı, Yoksa Şamar Mı?

• Seyda ALPŞEN

ile Perinçek'in düşünceleri örtüşüyor. Kürdistan'ın güney parçası "Arapların Kürdistanı" olarak kabul edilmiş oluyor. Bazı Kürdistanlı yurtseverler ve Türk sol aydınları da "emperyalizmin kurdurduğu bu devlet"e karşı olduklarını yazıyorlar.

Türk, Fars ve Arap sömürgecileri,

sömürgecilerini "anti-emperyalist" görmeye götürüyor. Tabi bu mantıkla da (Federe devlet ilanına tepkileri bağlamında) TC Parlamentosunu, burjuva basınının köşe yazarlarını da "anti-emperyalist" görmek gerekiyor.

Kürt halkının yıllara dayanan mücadelesi ilk defa uluslararası koşulların

Kürt halkının yıllara dayanan mücadelesi ilk defa uluslararası koşulların da uygunluğuyla, dünya kamuoyunda otuz milyonluk devletsiz bir halkı sürekli gündemde tutacak meşru bir mevziyle çıkıyor.

devlet ilanının emperyalizmin çizdiği sınırları sarsacağını, sınırların devlet ilanı ile çatırdamaya başladığını görüyorlar. Ve bu panikle TC, Kürdistan'ı bölen devletleri Kürt halkının bu kazanımını boğmak için acele toplantıya çağırıyor.

Hadi Türk solunu biliyoruz, devletin ideolojik hegemonyasından kurtulamıyor. Peki bizimkilere ne demeli? Bizimkiler de onların çarpık anti-emperyalizm söyleminin etkisinden kurtulamıyorlar. Bu onları İran, Irak ve Suriye

da uygunluğuyla, dünya kamuoyunda otuz milyonluk devletsiz bir halkı sürekli gündemde tutacak meşru bir mevziyle çıkıyor. Bu mevzi, bölge sömürgecileri için sürekli bir tehdit unsurudur. Kuvvayi Milliyeci, İttihat Terakkici ve liberal aydınlar tehlikeyi hemen seziyorlar ve artık "Dağ Türkleri" de diyemezler. Yılların inkarcı, asimilasyoncu ve soykırımcı politikalarının devlet ilanı somutunda yüzlerinde patlayan bir tokat olduğunu görüyorlar.

G. Kürdistan'daki gerçekliğe gelin-

ce... G. Kürdistanlılar yıllardır yerleşik düzende yaşamadılar. Yıllarca katliam tehdidi altında, Kürdistan'ı bölen sınırlar boyunca kendi topraklarında oradan oraya göç eden mülteciliği yaşadılar. Üretimden koptular. Körfez savaşı sonrası, hiç bir ulusal kurtuluş savaşında görülmemiş bir kitlesellikle ayaklandılar. Saddam'ın emperyalizmin de onayıyla başlattığı katliam sırasında Bağdat'a değil, sınırlara yığıldılar. Ve otuz milyonluk halkın gerçeğini üstü örtülmüş diploması dosyalarından çıkarıp dünya kamuoyunun gözlerinin önüne serdiler.

G. Kürdistan'da hayatın gerçekliği bu iken, siyasal önderlik aşiretlere mi dayanıyor? Çağdaş olmadıkları mı söyleniyor? Diplomatik ilişkilerde yanlışlar mı yapıldı / yapılıyor? Elbette tüm bu ve benzer sorulara cevap olarak politik yelpazedeki her kesimin belirlediği artılar ve eksiler olacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki Güney Kürdistanlılar, ekonomik ve siyasal kuşatılmışlık, emperyalizm ve sömürgecilerin türlü entrikalarla hesaplar peşinde oldukları koşullarda bölgedeki hiç bir devlette rastlanılmamış bir anlayışla komünistlerden dincilerine uzanan tüm kesimleriyle seçimlerini gerçekleştirip ilk tercihlerini yaptılar. Parlamentolarını kurup ilk hükümeti açıkladılar ve bu adımlarını federe devlet kararı ile sürdürdüler.

Gerçek tarihin ebesidir.

Kürt halkı yaşadıklarından derslerini çıkaracaktır. Önce yerleşik düzene geçmeli, yeniden hayatı üretmeye başlamalıdır. Kendisine en uygun olanı da yaratacaktır.

Gençliğe Düşen Görevler

• Bawer DİLAN

Ülkemizde emekçi kitlelerin gösteri ve direnişleriyle pekişerek boyutlanan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi, Marksizm-Leninizm'le donanmış öncü bir gücün rehberliğini nasıl ki gerektiriyorsa, aynı şekilde mücadele içerisinde aktif bir şekilde yer almaya başlayan ve çoğunluğu oluşturan gençliğin de değişik şekillerde örgütlenmesi ve üstüne düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi de gereklidir.

Gençlik toplumun en dinamik, gelişme ve yeniliklere açık katmanıdır. Bu da gençliğin önemini ve yüklendiği misyonu açıkça ortaya koymaktadır. Her şeyden önce gençliğin, içinde bulunduğu koşulları ve bu koşullara denk düşecek görevleri belli ilkeler temelinde saptaması ve pratikte uygulaması gerekir.

Örgütsel olarak gençliğin "bağımsız" olması, partinin yönlendiriciliğinden kendi iç işleyişinde ve iç ilişkilerinde inisiyatif ve karar sahibi olması demektir. Gençliğin görevi iktidar mücadelesine öncülük etmek değil, iktidar mücadelesi veren partinin çizgisi doğrultusunda örgütlenmek ve harekete geçmektir. Gençlik, partinin ilke düzeyindeki tüm yaklaşımlarını benimser ve bu çizgide mücadele verir.

Gençliğin en temel görevlerinden biri sürekli olarak gelişme ve yenilenme ihtiyacı duyan harekete genç, hareketli, dinamik ve yeni sürece uygun alternatif politikalar üretecek, Marksizm-Leninizm'le donanmış insanlar kazandırmaktır. Eksiklik duyduğumuz temel konulardan biri de budur.

TC devletinin Kürdistan'da önüne koyduğu hedef tek tip (robot) insanlar yaratarak gerek gençleri gerekse de işçi sınıfını pasifize etmektir. Bu hedefe ulaşmak için araç olarak kullandığı televizyon, okul, radyo ve basını vazgeçilmez tutku haline getirmeye çalışıyor. Oysa ki biz kurtuluş mücadelesine yeni boyutlar eklemek amacıyla tüm bu oyunları boşa çıkarmalıyız. Devletin araçlarını aynı şekilde bizler de birer araç olarak ona karşı kullanmalıyız.

Diğer yandan sorumluluk anlayışımız hiçe indirgenmek isteniyor. Gençlik olarak nasıl ki Kürt halkının çıkarları doğrultusunda adımlarımızı atıyorsak, Kürt ulusunun kurtuluş mücadelesinde ağır yükü omuzluyorsak, aynı şekilde halkın tüm sorunlarına eğilmemiz de gerekir.

Kürt ulusunun tüm değerlerine sahip çıkan her gencin bencillikten uzak bir kişilikle ortaya çıkması büyük kazanımlardan biri olacaktır.

Gündemi Biz Belirlemeliyiz

• V. BARAN

Kürdistan'da topyekûn savaş stratejisi "ilk ürünlerini" veriyor. Mazıdağ'ında halka önderlik yapabilecek ve onları yönlendirebilecek insanlar bir bir yok ediliyor. İşte bunlardan Hatip Kapçak ve Atsay (Rehan ve İsmet) ailesi. Hatip; devrimci bir birikime sahip ve çevresi tarafından sevilen, sayılan ve gençlerin her konuda danıştığı bir insandı. Bunu bilen karanlık güçlerin onun daha fazla yaşamasına müsaade etmediler.

Olayların gelişimi, cinayetlerin planlı bir şekilde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Önce, Hatip Kapçak'ın telefonunun dinlenmesi sonucu dışarıya çıkışı tespit ediliyor, ardından kimliği belirsiz bir kişi (veya kişiler) Atsay ailesine telefon ederek, yurtsever olduklarını ve eylem yaptıktan sonra kendilerine sığınabileceklerini belirterek, kapılarını açık bırakmalarını istiyor.

Hatip Kapçak'ın taranarak öldürülmesinden sonra, kapılarını açık tutan Atsay'ların evinin taranması bu saldırıların birbirleriyle bağlantılı ve planlı bir şekilde yapıldığını göstermektedir.

Gerçekleştirilen canice saldırılar sonucunda son bir ay içinde Mazıdağ'ındaki yurtsever insanlarımızdan sekiz kişi öldürülmüştür. "Kontgerilla" kendisine belirli merkezler seçerek insanlarımızı katletmeye devam ediyor. Biz ulusal devrimciler sömürgecilerin senaryosunu hazırladığı oyunda figüran olmak istemiyorsak oyunu bozmalıyız. Oyunu bozmak da onun belirlediği gündemi kabul etmiyerek kendi gündemimizi uygulamaktan geçer, yani onun açtığı savaş meydanını ona zindan etmekten geçer.

Sosyalizm Yaşıyor

• Tercan ATILGAN

Demokrasi adı altında esen kapitalizm rüzgarları, gün geçtikçe hızını kaybetmektedir. Özellikle son olarak Litvanya'da yapılan seçim sonuçları ibrenin gittikçe sosyalizme doğru kaymaya başladığını göstermektedir.

Çünkü eksik ve yanlışlıklarına rağmen halklar eski dönemlerde işsizlik, konut, sağlık ve benzeri sorunlarla karşı karşıya değillerdi. Fakat günümüzde çok iyi görüyorlar ki kapitalizmin de bir sürü sorunu vardır. Bu halen pek güçlü bir eğilim olmasa da insanların sosyalizme yöneliyor. İnsanlar kapitalizmin acımasız çarklarını kendi yaşamlarında bizzat görüyorlar. Bu da insanların yeniden kapitalizm dışı çözüm arayışlarına ve sosyalizme yöneliyor.

Greva Birçîbûnê Ya Parlamenterên HEPê Qediya

18 parlamenterên HEP'ê di roja 12.11.1992'an de li Enqerê, li Navenda Giştî ya HEP'ê dest bi greva birçîbûnê kiribûn. Ev greva birçîbûnê ya ku ji bo bûyerên Kurdistanê û tawrê dewleta Tirk a li hember gelê Kurd, dest pê kiribû di roja 19.11.1992'an de qediya.

kûmat tawrê xwe yê siyasî û polîtîqa xwe ya Başûrê Rojhilat di çav de derbas bike, ji alî me de bi xemgînî hat dîtin ku ewê vê polîtîqaya xwe bidomînin. Nemaza Demirelê Birêz, di gel ku sedemên gireva birçîbûnê "fehm nekiriye", tevgera me bi zanîn ji armanca wê

Dozger(savci)ê DGM (Dadgeha Ewlekariya Dewletê)ê Nusret Demîral di derheqê greva birçîbûnê ya HEP'ê de dawê vekir. Demîral di beyana xwe de got ku "Belavoka HEP'ê bi naverokê parvekar hatiye nivîsîn." Ji bo parlamenterên HEP'ê bi sûcê parvekarîyê (bolu-

Parlamenterên HEP'ê di gireva birçîbûnê de

Li ser qedandina gireva birçîbûnê Serokê Giştî yê HEP'ê beyanek çapemeniyê kir. Ahmed Turk di beyana xwe de got ku di dema greva birçîbûnê de ji sendîqeyan, ji komelan, ji partiyên siyasî, parlamenterên herêmî û biyanî, ji radyo û televizyonên herêmî û biyanî gelek kesên wan ziyaret kiriye û piştgiriya xwe nîşan dane. A. Turk di beyana xwe de ewha dibêje: "Di ciyê ku wê hu-

dûr xistiye û şandiye navnîşanên din." Di belavokê de tawrê hukûmatê bi vî awayî tê rexnekirin: "Hukûmat ne bite-nê di emrê MGK (Qonseya Ewlekariya Netewî)ê de, wekî karmend an notere-ke di emrê 'Genelkurmayê' de jî dixebite. Dogan Gureşê ku karmendekî (memûrekî) dewletê ye, berpirsiyariyên xwe daye aliyekî û wekî siyasetvanekî berdevkiya hukûmatê dike."

culuk) cezayê îdamê tê xwestin. Parlamenterên HEP'ê yên ku di derheqê wan de cezayê îdamê tê xwestin ev in: Ahmet Turk, Mahmût Alinak, M. Emin Sever, Zubeyîr Aydar, Sedat Yurtaş, Nizamettin Toguç, Leyla Zana, Sirrî Sakik, Remzî Kartal, Mahmût Uyanik, Hatîp Dicle, Mehmet Sincar, Alî Yîgît, Muzafer Demîr, Mahmut Kiliç, Orhan Dogan û Naîf Guneş.

Irz Düşmanı...

• A. DAĞLI

Kürt halkı arasında bazı düşman çeşitlemeleri var: "İrk düşmanı, mal düşmanı, can düşmanı v.s." Ancak bütün bu düşman çeşitlemelerinin içinde en bağışlanmaz olanı ırz düşmanıdır. Diğer düşmanlık şekilleri fiziki varlık ve değerlerine karşı bir tecavüz iken, ırz düşmanlığı insanın bedensel varlığının yanı sıra bütün manevî değerlerine karşı bir tecavüzdür. Kişinin dünyasını karartan ve onurunu rencide eden bir saldırdır. Hele bu saldırı bir sapığın bireysel olarak başka bir kişiye karşı yaptığı bir olaydan çok, bir devletin ezilen ulus halkına karşı seçtiği sürekli bir uygulama ise onarılmaz manevî tahribat ve felaketlerin en büyüğüdür. Cana, mala yönelik yapılan saldırıların tümü normal ruh ölçüleri dahilinde kabul edilirken, ırza tecavüz edenler ya sapık ya da cani olarak kabul ediliyor ve dünyanın en aşağılık yaratıkları olarak görülüyorlar.

Oysa Kürdistan'da neler yaşanmıyorki. Özgür Gündem ve Yeni Ülke gazetelerinin verdiği haberlere göre; 12 Kasım 1992 günü Mardin yöresinde

PKK gerillaları ile devlet güçleri arasında çıkan çatışmada bir köy korucusu, bir özel tim mensubu ve bir gerilla öldürüldü. Bunun üzerine devlet güçleri Mardin'in Savur ilçesine bağlı Bakustan köyünü basarak bütün erkekleri köyün dışında bir yerde toplayıp toplu dayak ve en ağır işkencelerden geçirdi. Bu sırada özel tim görevlileri ise zorla evlere girip, N.E, E.E, N.F ve Z.A adlı bayanlara tecavüz ettiler.

Görüldüğü gibi ırza tecavüz bireysel olarak sadece canilerin ve sapıkların işi değil, TC'nin de bir icraatıdır. Bu, dünya lanetlisi diktatör Saddam rejiminin de Kürt halkına karşı başvurduğu en yaygın yöntemlerden birisidir. İşin "ilginç" yanı da TC hükümetinin tepesinde bulunan "Baba'nın bütün bu yöntemleri onaylar bir tutum içine girmesidir.

HEP Milletvekili Hatip Dicle, 10 Kasım'da Başbakan'a; "Güvenlik güçleri tarafından köylerin yakıldığını, kadınların ırzına geçildiğini iletildiğinde, "22 yaşındaki gençler böyle şeyler yapabilir-

ler" yanıtını alıyor (Özgür Gündem, 24 Kasım 1992).

Süleyman Demirel'in "Birinci sınıf vatandaşlığı", "Kürt realitesini tanıma ve demokrasi şeffaflığı" anlayışı özetle budur.

Kürdistan'da insanları evleriyle birlikte yakma, kadınların ırzına geçme devlet güçlerinin olağan işlerinden birisi sayılıp sorumlular ve devlet büyükleri tarafından ödüllendirilirken, Türk basını "güvenlik güçleri"nin bu canice faaliyetlerini görmemezlikten gelip onları "kahraman" ilan ederken, TC'nin basınıyla, bütün kurum ve kuruluşlarıyla Neonazilere karşı dünyayı ayağa kaldırma çabaları kelimenin en nazik anlamıyla büyük bir ikiyüzlülüktür.

Kuşkusuz insanım diyen hiç kimse Neonazi vahşetine karşı kayıtsız kalmamalı. Ancak burnunun dibindeki, Nazi vahşetini hiç bir şekilde aratmayacak türden olan canilikleri görmemezlikten gelip Nazilere dikkat çekmek insanlık adına utanç verici bir şeydir. Bu utancın en büyüğünü Türk basını ve TC'nin yetkili mercileri taşıyor.

Sonuç olarak; TC, Kürdistan'da böyle vahşi ve gayrimeşru yöntemlerle varlığını sürdürmeye çalışıyor. Nazilere, dünyadaki ve Kürdistan'daki bütün canilere bin lanet olsun!

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun Çağrısı (*)

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu adına yapılan bir araştırma heyetinde yer alan Fransız avukat William BOURDON'un Paris'te açıkladığına göre Türkiye'nin Güneydoğusunda yüzlerce insan ölüm tehlikesinde. 17-24 Eylül 1992 tarihlerinde Diyarbakır bölgesinde araştırma yapan delegasyonda ayrıca Paris Barosu'ndan avukat Carine JACOBY ve İngiltere Essex eski polis başkanı, bugün ise Essex Üniversitesi'nin İnsan Hakları Bölümü'nde danışman olan Ralph CRAWSHAW da bulunuyor.

Araştırmanın sonucunda Paris'te bir basın konferansı düzenlenen Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu Heyeti Türk yetkililerden "Ölüm tehdidi altında bulunan tüm insanların yaşama hakkının güvence altına alınmasını" istedi.

Haber alma özgürlüğünü kıstmak ve bu bölgede yaşanan olaylarla ilgili gerçekleri saklamak için kullanılan araçlara değinen delegasyon, daha sonra Türk polisi desteğindeki özel komandoların işlediği öldürme olaylarının çokluğuna dikkat çekti. Delegasyon, birçok tanığın verdiği bilgiler ışığında, yazar ve gazeteci Musa ANTER'in öldürülmesinin Türk polis güçlerinin suç ortaklığıyla gerçekleştirildiğini açıkladı.

Özel komandoların sivil hedeflerinin gittikçe çoğaldığı, insan hakları savunucularından sonra, gazeteci, eğitimci, doktor ve ılımlı şahısların da bu tür cinayetlere kurban gittiği bildirildi. Delegasyonun değerlendirmelerine göre, ya insan hakları için ya da Kürt sorununa demokratik bir çözüm bulunması için mücadele eden herkesin ciddi bir ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ve bu cinayet ve zulümleri yapanların kesin bir dokunulmazlıktan yararlandıklarını belirtti. Avukat BOURDON "Ankara hükümeti, bu tür cinayetleri işleyen tek bir asker ya da polislin yargı önüne çıkarıldığını bize gösteremedi" dedi.

(*) 29 Eylül 1992 tarihli L'HUMANITE gazetesinde çıkan makale.

Kürt Hacı Köyüne Baskın

Kazancı (Kürt Hacı) köyüne baskın düzenleyen TC güvenlik güçleri 10 köylüyü gözaltına aldılar. Gözaltına aldıklarına hemen orda işkence eden, eşleri evde olmayan kadınlara kötü muamele yapan özel timlerin gözaltına aldıkları 10 kişiden 4'ü tutuklandı.

Vedat Aydın'ın köyü olan Kazancı bilindiği gibi sık sık baskınlara maruz kalıyor.

Pîvana Welatparêziyê

• Rostem BENGÎN

Ji bona ku Kurd qet nebe, li beşekî Kurdistanê, xwe ji bindestiyê hezar salan azad bikin, fersendeke mezin ketiye destê wan. Di dîroka nêzik de Kurd tu carî evqas nêzî dewletbûnê nebûne. Ji bindestiyê netewî, em di deriyekî pir teng re derbasî cîhana serxwebûn û dewletbûnê dibin. Lê barê azadiyê qet siviktir, erzantir nebûye. Li başûrê Kurdistanê yan Kurd bi ser dikevin, yan jî xwîna bi hezaran şehîdan bertelef diçe. Lewra welatparêziya Kurdan jî di deriyekî pir teng re derbas dike. Têkoşîna parastina azadiya bidestketî ne karekî herêmî ye; ew berpirsiyariya tev Kurdan e, bi taybetî Kurdên beşên din. Ger problemên çînî di demeke kin de neyên çareser kirin jî, ev rastî nayê guhertin. Ji ber ku her awayekî xwe bixwe îdarekirinê, ji hêla dîrokî de ji bindestiyê pêştir e. Wê di rojên pêş de dîrok welatparêziya Kurdan li gor vê rastiyê bipîve.

Ji bo azadiyê di dîroka nêzik de kêr fersend ketine destê Kurdan. Lê mixabin ji ber sedemên nas, xebata Kurdan bi ser neketiye. Îro ji me re pir baştir lê hatiye. Pêwîst e mirov li ser meselê bi giringiya dîrokî raweste û bi hesabên matematîk û mantiqê mehkûm neke.

Ev ji ber çî wilo giring e?

Faktorên dîrokî, cografî û aborî di şikestina şerên azadiyê de rolên mezin listine. Gava Kurdan serî hildane, ne bitenê berjewendiyên dijminê beşê li serî hildane, li yê dijminên ku ne di şer de ne jî ketiye talûkê. Lewra jî bi her awayî li dijî Kurdan piştigiriya hev kirine. Ev piştigirî ji dana çek, erd, leşker, rê, înfomasyon û ekspertan bûye. (Û van salên dawî dikevin nav partî û rêxistinên Kurdan û dixwazin wan li hember dewletên cîran, partî û xelkê Kurd yê di nav sînorên xwe de bi kar binin. Diyar e ku bi ser jî dikevin.) Çunkî baş dizanin: serketina Kurdan li beşekî, rê li ber azadiya Kurdên beşên din vedike. Li gor tecrûbên sedsalan hesabên xwe dikin. Loma jî dema Kurd rabûna ser xwe, ketine rewşek wilo ku ne tenê bi dijminê re, lê mecbûrbûnê ku bi gelek dijminan re şer bikin.

Dewletên ku Kurdistan li hev par kirine, ji hêla aborî, teknîkî û kulturî ve li paş in. Ji hêla eskerî ve jî qels in, yan jî girêdayî welatên din in. Tu kolonyên wan yê din jî nînin. Ji wan nayê ku kolonyalizma nû jî bikin. (Rewşa Tirkîyê piçek cihê ye, wê hertim xwestiyê Kurdistana Başûr jî, qet nebe beşekî wê -Musil û Kerkûk- têxe nav sînorên xwe.) Xurtbûna wan ji di dest xwe de hiştina Kurdistanê pê ve têra tiştêkî din nake. Hêza wan a leşkerî kêr e; yê jî wan bi hêztir rê nadin wan ku destê xwe dirêjî dinyayê bikin. Ger Kurdistanê jî ji destê xwe berdî, wê welatê wan serobî nî bibin, li ser siyaseta herêmê jî zimanê wan wê kintir bibe. Ji ber vê yekê çî bibe, bila bibe, dixwazin Kurdistan her li jêr destê wan bimîne û ji bo vê yekê jî çî pêwîst be, dikin; qetîam, wêrankirin, surgûn, çavtirsandin, zîndan, xwîn terîmên bingehî yê siyaseta wan in. Loma jî nekarîne di hêla huqûq, kultura humanîst û aştî de bi pêşdetir herin.

Lê li Kurdistana Başûr, îro heta cihêkî dest û piyên wan girêdayî mane. Ji Kurdan re fersendeke baş lê hatiye.

Astenga din ya li ser rîya rizgariya Kurdan, astengeke ku du alî ye: Aliyê yekem siyasî ye. Dewletên mezin yê ku ne cîranên Kurdan in û hevsarê siyasatê îro di destê wan de ye, heta îro nexwestina Kurdistan bibe welatekî bi serê xwe. Polîtîkaya wan a lihevragirtin û kontrolkirina deverê pir bi hêsanî dimeşe. Hem ji bona ku bi rîya welatên dagirker bikaribin berjewendiyên xwe biparêzin, hem jî ji ber tîrsa ku wê Kurd bibin hevalbendên Yekîtiya Sovyetê û di herêmê de bibin sebebê tev-

lîhevîyên mezin, heta van salên dawî jî tiliya xwe xistina nav şerên di navbera Kurd û welatên dagirker de û piştigiriya dagirkeran kirine. Lê piştî hilweşîna sîstema sosyalîst, piştî şerê xelîcê rewşa siyaseta dinyayê guherî. Bi van guhertinan re trajediya Kurdan bû xebata yekem. Rewş û serketinên Kurdan, piştigiriya aşîxwazên dinê; Şerê Xelîcê û mehkûmbûna Saddam Huseyîn alîkariya guhartina siyaseta dewletên mezin a di derheqê Kurdan de kir. Û razî bûn ku şerîta di hustiyê Kurdan de piçek sist bikin. Hesabên wan çî bin, bila bibin, ji neyartiyê zêdetir, dostaniya Kurdan kirin.

Di dîrokê de tu cara dostên Kurdan weha zêde nebûne û piştigirtina dîplomasiyê wilo xurt nehatiye kirin.

Aliyê duyem aborî ye. Dewletên ku Kurdistan par kirine ji alî teknolojiyê de li paş in. Di vî warî de muhtacî welatên pêşketî ne. Dîsa ji bo berdewamiya talana li Kurdistanê muhtacî alîkariya dîplomasiya wan in. Nikarin zû bi zû ji gotina wan re bibêjin "Na". Dema parastina Kurdan ji Saddam hat holê ji razîbûnê pê ve tu rê li pêş Tirkîyê nema. Îro rewşa dewletbûna Kurdan, Tirkîyê pir dêşîne. Ji bona ku êrîş bikin, di hêla siyasî de ji xwe re li seban digerin. Hêvî ew e ku Kurdên bakûr berpirsiyarî û şiyariya xwe bilind bikin, rîya êrîşan li ber Tirkan venekin. Ev yek dikare bibe sedema razîbûna emperyalîstan jî ku Tirk êrîş bikin. Û wê demê ez bawer nakim ku Kurd bikarin berî ku Tirk bigihin armanca xwe, wan bisekinînin. Tiştê ku ji bo Kuwêtê hat serê Saddam, wê neyê serê Tirkan. Dewletên emperyalîst dikarin razî bibin ku başûrê Kurdistanê bi petrola xwe ve di bin kontrola Tirkîyê de be. Bêguman her kesê ku bi mejiyê xwe û bi sebir bi siyasatê bilî dibê, dikare van rastîyan bibîne. Lê mixabin pir kes hene ku hîn nizanin çawa karê Kurdan li başûrê welatê hêsantir bikin, ambargoya Saddam li ser wan sisttir bikin, ber bi avakirina dewleteke Kurdî de çawa piştigiriya Kurdan bikin. Rastiya berpirsiyariya dîrokî îro ev e; welatparêziya Kurdan li gor alîkariya wan ya ji bo Kurdên başûr tê pîvan. Eger şûna alîkariyê, neyartî bikin, wê demê şaşiyêke dîrokî dikin.

Ber bi dewletbûnê ve çûyin ne karê rojekê ye, ne karekî amatorî ye. Berxwedaneke pîralî û dîplomasiyêke pir xurt dixwaze. Divê Kurd bikaribin welatê xwe kontrol bikin, dezgehên îdarî, aborî, leşkerî deynin. Welatekî wêran ji nû ve ava bikin. Divê Kurd bidin îsbat kirin ku ew xwe bixwe dikarin îdareya welatê xwe bikin, bi serê xwe bijî, ne ku her tim hinekê din bî, wan îdare bikin.

Di vî warî de ambargoya Saddam, listikên Îranê, nerazîbûna Sûriyê û êrîşên Tirkîyê xuya ne. Trafîka dîplomasiya li ser Kurdan, li Enqere, Tahrân û Şamê pir bi tof e. Ji bona u rê li ber Kurdên başûr bigrin, riyên razîkirina dewletên rojava digerin ku êrîşê bibin ser Kurdan. Tirk bi kêfxêşiyê mezin vî karî dikin. Li ser rewşa Kurdistana başûr nerazîbûna xwe her roj beyan dikin. Ji bo Kurdistana Başûr tehdîda mezin îro Tirkîyê ye. Pêwîst e Kurd fersenda "Bi paş de standina warê bav û kalan, Musil û Kerkûkê" nedin Tirkan. Hukûmeta Kurdan pêwîst e wext bibîne ku hêza xwe bide hev. Di vî warî de divê em rexne li şaşiyên wan bigrin, lê ya girîngtir divê di avakirina civaka nû de em mil bidin milê wan, tehdîdên Tirkîyê û ambargoya Saddam li ser wan sisttir bikin.

Li Kurdistana Başûr prosesa ku dest pê kiriyê bi çekdarên partiya nema tê parastin. Pêwîst e Kurd karibin wek millet û wek dewlet li hember êrîşan rawestin. Di vî warî de piştigiriya Kurdistana Başûr wezîfeyêke welatparêziyê.

KISA.... KISA...

- ABD'nin önde gelen araştırma kuruluşlarından Carnegie Endowment tarafından 17 Kasım'da düzenlenen "Irak toprak bütünlüğünü koruyabilir mi?" konulu toplantıda konuşan CIA'nın eski Ortadoğu analizcilerinden Graham Fuller, "Şahsen desteklememekle birlikte" bağımsız bir Kürt devletinin kurulması olasılığının dışlanmaması gerektiği mesajını verdi. ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Morton Abromowitz'in yönettiği toplantıda G. Fuller "Birleşik bir Irak görmek istiyoruz. Ancak Irak'ın toprak bütünlüğünü korumanın tek yolu zor kullanmak olursa, bunun maliyetinin de yüksek olacağını belirtmek gerekir" dedi (Hürriyet, 19 Kasım 1992).
- TC Genelkurmay Başkanı D. Güreş G. Kürdistan hareketiyle ilgili yaptığı açıklamada, TC ordusunun tamamıyla bu bölgeden çekilmediğini belirterek şunları söyledi: "Biz oradan tam anlamıyla çekilmedik ki, büyük gücümüz ile çekildik, ancak bazı birliklerimiz henüz bölgede" (Sabah, 19 Kasım 1992).
- TC Başbakanı S. Demirel, Sabah gazetesi yazarlarından Hasan Cemal'e Çekiç Güç konusunda şunları söyledi: "Çekiç Güç'e çek git desek ne olacak ki? Gene gitmiş olmayacak ki bölgeden. Buradan nereye gidecek? Ya Suriye'ye, ya Güney Kıbrıs'a, ya da K. Irak'a... Yani koruyucu şemsiyesi yine devam edecek. K. Irak'ta ne olursa gene olacak... Ustelik gidince de bizim elimizde bir şey kalmayacak. Manevra imkanımız daralacak. Türkiye'nin menfaati de öyle gerektirdiği için burada Çekiç Güç..." (Sabah, 19 Kasım 1992).
- TC Cumhurbaşkanı T. Özal, KOSİAD'ın (Kocaeli Sanayici ve İşadamları Derneği) açılışında yaptığı konuşmada vergi kaçırıcılardan yana tavır göstererek şunları söyledi: "Vergiyi kaçırırlar ama ev, iş yeri yapıyorlar. Ancak vergiyi yüksek almanın faydası yok. Yüzde elli vergi alırsanız, adamın vergi kaçırma hakkı doğuyor. Ben olsam vergileri yüzde onbeş yapardım" (Hürriyet, 15 Kasım 1992).
- BM Genel Sekreteri B. Gali'nin insan hakları konularıyla ilgili yardımcısı Antonie Blanca, BM İşkence Önleme Komitesi'nin Cenevre'de yapılan 9. dönem çalışmasında şunları söyledi: "Halen on milyon dolarlık bir bütçe ile tüm dünyadaki insan haklarını koruma çabası veriyoruz. Ancak bu bütçe ile günümüzde eldeki raporları ve sürmekte olan çalışmaları ve bir o kadar da memur kadrosuyla tüm bu işleri yürütmeye çalışan örgütümüz büyük sıkıntı içinde" (Hürriyet, 15 Kasım 1992).
- Kürdistan'da savaş ortamında doğan zararın, klasik sigorta poliçelerinde öngörülen risklere uymadığı gerekçesi ile ödemeyen sigorta şirketleri yeni bir mevzuat değişikliği düşünüyorlar. Bilindiği gibi klasik sigorta poliçelerindeki sabotaj, yangın maddeleri ve "terör" eylemlerine karşı herhangi bir güvence taşıyor. Bunu dikkate alan sigorta şirketleri bir süre önce başlattıkları uygulama ile ek prim karşılığında "terör" sigortası yapmaya başladılar. Bu konuda görüşlerini açıklayan Halk Yaşam Sigorta Genel Müdürü Abdullah Karacık "Terörün yangın poliçesine dahil edilmesi Şırnak'taki olaylardan sonra gündeme geldi" dedi. Aksigorta Genel Müdür Yardımcısı Sami Bodina ise şunları söyledi: "Olayı başlatan Avrupa, Batılı Sigorta Şirketleri, Batının Türkiye'deki mal varlığı için Türkiye'den teröre karşı sigorta yapılması için baskı yaptılar. Bu gelişmeyi olumsuz karşıladığımızı söyleyemeyiz" (Hürriyet, 19 Kasım 1992).

Ji Rojnameya Medya Güneşi Re

Ez gelek kêfxweş im bi destpêkirina Medya Güneşi. Hêviya min ew e ku di vî karî de hûn bi ser bikevin.

Çend hêvî û daxwazên min ji navêrok û weşanê re hene; ez dixwazim ji we re binivîsim û hêvîdar im ku bî nîrxandin.

1- Ez dixwazim ku hemû rojname û kovarê ku ji alî Kurdan û rêxistinên Kurdan ve tê weşandin, êdî giraniya xwe bidin ser zimanê Kurdî. Rûpelên Kurdî roj bi roj zêde bikin û piştî demekê bi tevayî (xwerû) bi Kurdî bin. Kurd divê êdî di amadekirina bername, belavok û weşanê xwe de zimanê xwe bikar bînin. Ev yek kêmasiyek e me Kurdan e.

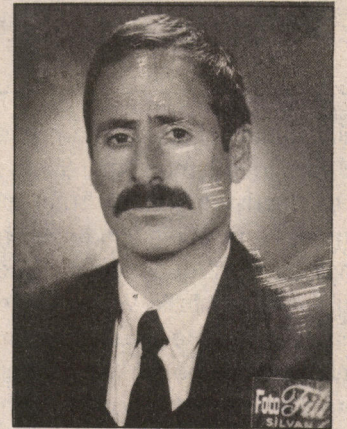
2- Ez hêvî dikim ku Medya Güneşi ne tenê cîh bide nivîsên yek alî, divê cîh bide dîtin û ramanên din jî.

3- Ez hêvîdar im ku Medya Güneşi ji rexne girtinê netirse, lê bi ziman û metodêkî ilmî -ne bi çêr-. Divê yekîtiyê û welatperwerî berî her tiştî bibe.

4- Daxwaza min a paşîn jî ev e: Ez hêvî dikim ku di rûpelên Medya Güneşi de cihê me xwendevanan jî hebe. Ev dê bibe sedemê her tim nivîsandinê û pêşxistina nivîsîn û xwendina Kurdî ji me re jî.

Di gel silavên germ bimînin di xweşiyê de.

• Mihemed SEÎD / Batman

Şirin GÖKDERE

(1954 - 1992)

Bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde elikanlı karanlık güçler tarafından katledildi. Anısı mücadelemizde yaşıyor.

Devrimci Ulusal Öğretmenler

Bir Konferansın Düşündürdükleri

• Mahmut KİPER

İSVEÇ Kürdistan Dernekleri Federasyonu adına 23-24 Ekim 1992'de, "Çok yönlü toplum, azınlıklar ve çelişkiler" adlı iki günlük bir konferansa katıldım.

Konferans, ABF ve "Olof Palme International Center" düzenlemişti. Toplantıya İsveç'in tanınmış şahsiyetleri yanında Sosyal Demokrat Parti'nin Dışişleri sözcüsü Pierre Schori ve Yunan kökenli İsveçli yazar Teoher Kalifatites de konuşmacı olarak katıldılar.

Bir milyon civarında göçmen İsveç'te yaşamakta ve bunlar Afrika'dan Asya'ya; Avrupa'dan Amerika'ya kadar çeşitli kıta ve ülkelerden iki nedenle İsveç'e yerleşen göçmenlerdir. Bunlardan bazıları siyasi mülteci olarak, kimileri de iş gücünü satmak için İsveç'e yerleşmişlerdir. İsveç'e yerleşme nedenleri ne olursa olsun, bu insanlar göçmendirlere. Bu bir milyon civarındaki göçmen topluluğunun geleceklere ve İsveç toplumu entegrasyonunu çeşitli açılardan tartışan konferans, ister istemez beni Türkiye'yi düşünmeye sevketti.

İsveç'e çeşitli kuruluşlar, siyasi partiler, hükümet, kiliseler, sendikalar, İs-

veç'te entegrasyonun sorunsuz ve problemsiz sağlanmasını; göçmen toplulukların kendi kültürlerini, dillerini ve geleneklerini koruyarak, topluma entegre edilmelerini, İsveç'in bir zenginliği olarak değerlendiriyorlar. Türkiye Kürdistan'ında on milyonu aşkın Kürt halkını, yıllar boyunca yok sayan zihniyet, halkımızın dilini, türkülerini, kültürünü yok etmek için ne lazımsa yaptı. Bu baskılar sadece Kürt halkına yapılmadı. Arap, Asuri, Ermeni, Laz ve Çerkezler de baskılardan, eritme politikasından pay aldılar. Hatta bu halklar, sayı itibarı ile az oldukları için kolayca eriyip, yok edilebildiler. Türkiye'nin remi politikası hiçbir zaman azınlıkları Türkiye'nin bir zenginliği olarak görmedi. Herkesi asimile ederek, potasında eritmeye çalıştı. Türkiye, halklar için bir mozaik olmaktan ziyade, bir halklar hapishanesine dönüştü.

Kürt halkı bilinen nedenlerden dolayı, bu potada erimedi, eriyemezdi. Halkımıza yıllarca dağılı Türklere denilerek, onun varlığı ve ülkesi yadsınmaya, eritilip yok edilmeye çalışıldı. Yetmiş yıl

sürdürülen bu resmi devlet politikası iflas etti. Kürt halkı asimile edilip yok edilemedi. Bilakis her geçen gün halkımız daha da bilinçlenerek, ulusal talepleri etrafında kümelendi. Yetmiş yıllık yok sayma, asimile etme politikası her yönüyle iflas etti. Bu çıkmazdan kurtulmanın başka yolları aranılmaya, başka formüller icat edilmeye çalışıldı. Yıllarca Kürt halkının adını ağzına almayan, onu yok sayan sosyal şoven Ecevit, ortaya Amerika Birleşik Devletleri örneğini sürerek, bu çıkmazdan kurtulmayı denedi. Ecevit, Türkiye'yi Amerika'ya benzetmeye çalışarak, halklar hapishanesi Türkiye'nin halkların, azınlıkların kendi özgür iradeleri ile kaynaşarak bir arada yaşamayı tercih ettikleri demokratik bir toplum olduğu tezini ileri sürdü. Baskı, zorbalık ve asimilasyon yolu ile halkları ve azınlıkları zorla yok etmeyi amaçlayan bu tezler, Türkiye'de epey de rağbet gördü. İlericisinden gericisine kadar herkes bunlara dört elle sarıldı.

Ama bu tezler Kürt halkının yarısını sarıp acılarını dindiremediği gibi Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu sorunları da çözmedi.

Hatta DYP-SHP koalisyon hükümeti, daha da ileri giderek "Kürt realitesi"nden söz etmeye başladı. "Kürt realitesi"ni kabul eden koalisyon hükümeti şu ana kadar, Kürt sorununun çözümünde, gelmiş geçmiş hükümetlerden farklı bir politika izlemiyor. Hatta Kürt sorununun çözümünde askeri yöntemlerden yana olduğu için, sorunu MGK'ye devrederek, kendisini devreden çıkarttı. Elbette bu hükümetin yüzeysel de olsa yaptığı bazı "yenilikleri" de görmek gerekli. Çünkü bu yenilikler Avrupa kamuoyunu belli ölçüde manipüle edebilmiştir.

Hükümetin, Kürt meselesinde dünya kamuoyuna verdiği mesaj şudur: Hükümette Kürt bakanlar bile var. Üstelik bir de yeni kurulan "İnsan Hakları Bakanlığı"nın bakanı da Kürttür. Sözü

nin, kendisini dayattığı bir görev olduğunu; Avrupalılarla bizlerin olayları farklı değerlendirdiğimizi, bu konuda Avrupalıların belli ölçüde de olsa rahatlıkla kandırıldıklarını gördüm. Biz Kürtler bu oyunların nedenlerinin farkında olmamıza rağmen dünya kamuoyuna bunu anlatamadığımızı, en azından bu konuda yapabilecek çok şeylerin olduğunu; yurtdışında yaşayan Kürtlerin önemli ve ciddi çalışmalar yaparak, Avrupa kamuoyuna, çeşitli kuruluşlarına ve hükümetlerine, Kürt halkının içinde bulunduğu koşulları, DYP-SHP koalisyon hükümetinin bu konudaki politikasını acilen deşifre etmeleri gerektiğine bizzat şahit oldum.

Zaten öyle olmazsa Türkiye gazetelerinin köşe yazarlarının Hikmet Çetin'i övmelerini, onu Kürt Federe Devleti'ne karşı tutumundan dolayı iyi performans gösterdiğini söylemelerini anlamak çok güç olurdu. Herşeyin bir bedeli vardır. Hikmet Çetin şimdi bunları ödüyordur. Yoksa nasıl bakan olurdu? MDP döneminde Dışişleri Bakanlığı'na kendini hazırlayan Kamuran İnan için Turgut Sunalp, "Elimin altında onun dosyaları vardır, beni konuşturmayın" demişti. Öyle görünüyor ki, Kürt kökenli Hikmet Çetin'in "sicili", Kürt kökenli Kamuran İnan'dan daha "temiz" çıktı ve bakan oldu.

Kürt kökenli İnsan Hakları Bakanı Mehmet Kahraman'ın ise Kürdistan'da yapılan vahşete, zorbalık ve katliamlara karşı şu ana kadar verdiği bir tek önergesi bile yok. Zaten Türkiye bu bakanlık koltuğu konusunda ne kadar övünse bile azdır; başka hiçbir ülkede İnsan Hakları Bakanlığı yoktur. İnsan haklarının en çok çiğnendiği bir ülkede, İnsan Hakları Bakanlığı'nın oluşturulmuş olması tarihin bir cilvesi değil midir?

İnsan Hakları Bakanı Mehmet Kahraman'ın üyelikliğini kendi dernekleri için bir eksiklik ve zaaf gören İnsan Hakları

Kürdistan'daki Durum Üzerine Fransa'da Bir Panel

• Rojen XERZİ

27 Kasım 1992'de Fransa'nın Pont-Audemer şehrinde Kürdistan'la ilgili bir panel düzenlendi. Yekbûn (Kürdistan Birleşik Halk Partisi)'un Fransa Temsilciliği'nin katkılarıyla yapılan panele çok sayıda Fransız ve Kürt katıldı.

Panel, Monique Tuan'ın konuşmasıyla başladı. Tuan konuşmasında Kürt halkı ve diğer ezilen halklara olan sempatisini dile getirerek, Kürt halkının varlığı ve ulusal hakları konusunda düşüncelerini anlattı. Kürt halkına yönelik katliamlara karşı dünya devletlerinin sessizliğini eleştiren Tuan, konuşmasının sonunda Fransa halkının Kürt halkına nasıl yardım edebileceği sorusunu gündeme getirdi.

Tuan'dan sonra konuşan Dr. Cemal Budak Kürt tarihi, direniş ve ayaklanmaları üzerinde durarak, egemen devletlerin bu başkaldırıları vahşice bastırıldığını belirtti. Budak, Kürdistan'ın zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olduğunu; Kürtlerin Türk, Arap ve Farslardan ayrı bir millet olduklarını vurguladı.

Daha sonra Dünya Hekimler Birliği'nin üyesi Dr. Jean François de la Monnerayl, Güney Kürdistan'da 1991 yılında yapılan soykırımına ilişkin film ve diyalog göstererek Kürtlerin mülteciliği üzerinde durdu.

Dr. Zinar Silivî ise konuşmasında TC'nin Kürdistan'daki vahşice uygulamalarından somut örnekler vererek yaşanan süreci değişik yönleriyle gözler önüne serdi.

Panelin sonunda dinleyiciler çeşitli sorular sordular. Panele katılanlar bu soruları büyük bir açıklıkla cevaplandırdılar. Sorular daha çok, Kürt halkıyla dayanışmanın nasıl sağlanacağı konusunda yoğunlaşıyordu.

Halkımıza yıllarca dağılı Türklere denilerek, onun varlığı ve ülkesi yadsınmaya, eritilip yok edilmeye çalışıldı. Yetmiş yıl sürdürülen bu resmi devlet politikası iflas etti. Kürt halkı asimile edilip yok edilemedi. Bilakis her geçen gün halkımız daha da bilinçlenerek, ulusal talepleri etrafında kümelendi. Yetmiş yıllık yok sayma, asimile etme politikası her yönüyle iflas etti. Bu çıkmazdan kurtulmanın başka yolları aranılmaya, başka formüller icat edilmeye çalışıldı.

ettiğim konferansta kendileriyle konuştuğum herkes aşağı yukarı böyle düşünüyordu.

Koalisyon hükümetinin demokratikleşme yolunda bazı adımlar attığı, Kürtlere bakanlıklar bile vererek sorunları çözme eğiliminde olduğu şeklinde düşünceler dile getirildi. Hükümetin bu ikiyüzlü politikasının, "Kürt" kökenli bazarlarına bakanlıklar vermiş olması ile oynadığı ve bununla kamuoyu yarattığı politikasının deşifre edilmesi gerektiği-

Derneği, bakanı üyelikten düşürmek zorunda kaldı.

Bu iki Kürt kökenli bakan, DYP-SHP hükümetinde, bakan koltuğuna oturlarken, dünya kamuoyuna yanıltmak için, kendilerine biçilmiş bir görevi yerine getirirlerken, Kürt halkına kan ve gözyaşını reva görenlerin oyunlarının da ortaklarıydılar. Üstelik Türkiye'de Kürtler bakan bile olabiliyor imajını yarattıkları için günahları daha da büyüktür.

Psikolojik savaşta bir "örnek olay"; bir değerlendirme

"K. Kürdistan Türkiye'yi sömürüyor" (!)

• Metin DEMİR

"Özel Savaş"a endeksli burjuva basını "ilginç" bir "tartışma" başlattı. "Tartışma" konusu, Kürdistan'ın Türkiye'yi sömürdüğü şeklinde özetlenebilecek bir "tez" oluşturuyor. Bu "tartışma" çerçevesinde Ahmet Altan, Oktay Ekşi, Taha Akyol, Ertuğrul Özkök başta olmak üzere birçok gazeteci yazılar yazdı, demeçler verdi. Günlük gazetelerin yanısıra haftalık haber ve aktüalite dergileri de konuyla ilgili yayınlar yaptılar. "Body Count"(*) şampiyonluğu ile yetinmeyen burjuva basını, "özel savaş"ın önemli bir boyutunu oluşturan "psikolojik savaş"ta gönüllü olarak üstlendiği "savaş aygıtı" olma misyonunu, giderek daha rafine yöntemler kullanarak icra etmeye çalışıyor.

Yukarıda belirtilen "tartışma"nın dayandırıldığı temel, ekonomi bilimi açısından kof ve ciddiye alınmaktan uzak olmakla birlikte, siyasal-psikoloji açısından önemli boyutlar içerdiği görülüyor.

Basın başta olmak üzere her türlü iletişim aracı, ayrı ayrı ve bir bütün olarak "özel savaş" içindeki konumu, misyonu, çeşitlilik gösteren eğilimleri, süreçle gözlenen uzmanlaşma yönelimi ve işbölümü ile bunların siyasal-psikolojik ve toplumsal etkileri, incelenmesi ve önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Aktaracağımız ve belirli sınırlamalarla değerlendirmeye çalışacağımız "tartışma" ise, bu kapsam içinde ancak bir "örnek olay" olarak görülmelidir.

Konuyla ilgili olarak basında başlatılan kampanyanın başını çeken Ahmet Altan "...Ekonomik açıdan bakarsak, Güneydoğu Anadolu bugün Türkiye'nin sırtında ağır bir yük... Marmara'da, Akdeniz'de, Ege'de, Karadeniz'de, Orta Anadolu'da kazanılan paralar Güneydoğu'ya akıyor... Güneydoğu Anadolu'ya sahip olmanın yararı değil, zararı var Türkiye'ye... Güneydoğu, Türkiye'nin zenginleşmesini önüyor...", "...Bölgelerin üretim haritalarını çıkartmalı... Hangi bölgede ne kadar değer üretiliyor... Sonra da bu ürünler nasıl dağıtılıyor diye bakmalı... Türkiye'nin hangi bölgeleri canlı, hangi bölgeleri bitkisel hayatta bir anlamalı... Kim kimi sömürüyor bir görmeli...", "Güneydoğu Türkiye'den ayrıldığı anda, yapılan hesaplara göre, Türk halkının milli geliri, adam başına 2000 dolardan 6000 dolara çıkıyor. Doğu'ya yapılan ve üretime dönüşmeyen yatırımlar, Batı bölgesine yapılırsa, Türkiye Ortadoğu'nun en zengin ve en gelişmiş ülkesi olur..." diyerek, bu düşüncelerin kamuoyundaki belli bir eğilimi yansıttığını iddia ediyor (Altan'ın bu düşünceleri, sırasıyla, 19 Nisan ve 29 Nisan 1992 tarihli *Nokta* dergilerinden ve 3 Mayıs 1992 tarihli *Ekonomik Panorama* dergisinden derlendi). Benzer düşüncelerin farklı bir üslupla da olsa, zaman zaman Cumhuriyet'te Özal tarafından da seslendirildiğini belirtelim.

Konuyla ilgili olarak ileri sürülen ve "tartışma"nın asıl rengini sergileyen diğer görüşlere geçmeden önce, sorunu esas olarak politik eksende değerlendirecek olmamıza rağmen, sunacağımız yaklaşımın daha iyi kavranmasına olanak sağlayacağını düşünerek, şu sömürü meselesi ile ilgili bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyoruz.

Kim Kimi Sömürüyor?

Herşeyden önce sömürü olgusu doğru tanımlanmalıdır. Sadece belirli bir zaman kesiti baz alınıp, Milli Hasıla'ya yapılan katkı ile bundan alınan pay

karşılaştırılarak ne sömürü doğru tespit edilebilir ne de sömürünün karakteri anlaşılabilir. Kaldı ki böyle bakıldığında bile sözkonusu "tez" in gerçeği çarpıttığını göreceğiz.

Tarihsellik boyutu ihmal edildiğinde, sömürge-sömürgeci ilişkisini kavramak imkansızlaşır, gerçeği görmek mümkün olmaz. İktisatçı Yalçın Küçük "Kürdistan'ın yük olduğu iddiası hiçbir iktisat tartışmasından geçmez. İktisat dinamiktir, statik bakılmaz. Eğer bugün geriye, daha önce değildi ve ileride geri kalmayabilir. Eğer Batı gelişmiş ise bu Doğu'nun sömürülmesindedir" (*Toplumsal Kurtuluş*, Mayıs 1992, 55. sayı ve *Ekonomik Panorama*, 3 Mayıs 1992) derken, konuyu tarihsel boyutu ile değerlendirmek gerektiğini vurguluyor. Ömer Tuku, bu anlamda yorumlanabilecek bir gerçeği şöyle ifade ediyor: "Cumhuriyetin ilk yıllarında Diyarbakır, Erzurum, Antep vs. çok sayıdaki Kürt şehri, bugün birer endüstri ili durumunda olan Türk şehirleriyle aynı gelişme düzeyindediler, hatta daha da ileriydiler. Ankara, İzmir, İstanbul ve Bursa gibi birkaç il dışındaki diğer tüm Türk bölgelerinin gelişme potansiyeli, Kürt bölgesinden farklı değildi. Örneğin işyerlerinin dağılımı bakımından Antep, 1927 Sanayi Sayımı verilerine göre 7. büyük il durumundadır" (Ömer Tuku, Kürdistan'da Türk Endüstrisi). Ancak süreç içerisinde Kürt illeri, iktisadi yaşamda, potansiyelini harekete geçirecek biçimde değil, metropole kaynak aktaracak bir şekilde konumlanıyor, bilinçli bir sömürü politikası çerçevesinde altyapısı da buna uygun olarak örgütleniyor.

Kürdistan ve Türkiye arasındaki ticari ilişkilerde gümrük ya da benzeri kayıtlar tutulmadığından mal ve faktör akımlarının yönü, bileşimi ve miktarı konusunda çok kesin rakamlara ulaşmak mümkün değilse de, bu konuda fikir verebilecek birtakım rakamlar ve gözlemler vardır:

Kürdistan'ın GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla)'ya katkısı 1965'te % 10.39 iken bu oran 1986'da % 7.68'e düşmüştür. Kamusal yatırımlar ise 1963-67 arası (I. Plan dönemi) % 11.8 iken, 1978-81 (IV. Plan dönemi) arasında % 7.2'ye düşmüştür. Bu oran daha sonra GAP yatırımları nedeniyle 1984-88 arası % 14.2'ye yükselmiştir. Ancak bu yatırımların sektörel dağılımına bakıldığında, artışın % 70.7'sinin enerji sektöründe toplandığı görülüyor (Bak: Mustafa Sönmez, *Doğu Anadolu'nun Hikayesi*, sf. 191 vd. *Yatırımların il ve sektörler dağılımı için bak: Osman Aytar, Kürdün "Makûs Talih"i ve GAP*). Bu yatırımların ise Kürdistan'a bir faydasının olmadığı, amacın Türkiye metropollerindeki sanayi, işletmelerine girdi sağlamak ve onların enerji ihtiyacını karşılamak olduğu ortadadır. 1980 verileriyle Türkiye'deki elektrik üretiminin (Kürdistan dahil) % 22'si, hidroelektriğin ise % 45'i Kürdistan'da yapıldığı halde, 1976 verileriyle Kürdistan'ın toplam elektrik tüketimi içindeki payının sadece % 5.2 olduğunu hatırlatmak (bu oranın daha sonra arttığı düşünülse bile), enerji üretiminin ve buna bağlı olarak 1984-88 arası yapılan % 14.2'lik kamu yatırımları içerisinde enerjiye ayrılan, -artıştaki- % 70'lik payın hangi amaca hizmet ettiğini sergilemeye yetecektir. Bu durumda, geriye kalan yatırımın ve üretilen katma değerinin tamamının ülkemizde kaldığını kabul etsek bile, 1984-88 arasında artmış gibi görünen kamu yatırımının Kürdistan'a olan katkısını çok daha düşük olarak saptamamız gerek (Konuyla ilgili daha geniş bilgi için, yukarıda-

ki verilerin de derlendiği şu kaynağa bakılmalıdır: Ömer Tuku, *age*, sf. 33 vd.). Özel yatırımların ise Kürdistan'a gitmediği, tam tersine Kürdistan'dan Türkiye'ye doğru büyük ölçekli bir sermaye göçünün yaşandığı bilindiğine göre, kaynakların akış yönünü tespit etmek zor olmasa gerek.

1988'de, Kürdistan'ın toplam banka mevduatları içerisindeki payı % 4.2 iken, Kürdistan'da kullanılan toplam kredi oranının % 2.7'de kalması, Kürdistan'daki tasarrufların büyük bir kısmının kredi biçiminde Batı'da kullanıldığını gösteriyor. Bu yolla da Türkiye'ye kaynak aktarılıyor (Veriler için bak: *Bankalar Birliği yayınından aktaran: Mustafa Sönmez, Doğu Anadolu'nun Hikayesi*, sf. 230).

Kürdistan'da çeşitli sosyal kesimler arasındaki gelir bölüşümü oranlaması Türkiye'ye benzemekle birlikte, bu kesimlerin tümünün, Türkiye'deki denklemlerden daha az kazandığı görülüyor. Kişi başına gelirin en yüksek olduğu il (İstanbul) ile en düşük olduğu il (Hakkari) karşılaştırıldığında, 1975'te aradaki 1'e 5'lik farkın 1985'te 1'e 10'a yükseldiği görülüyor (Daha geniş bilgi için bak: Mustafa Sönmez ve Osman Aytar, *age*'ler).

Ulusal hareketin tabanını oluşturan ve daha çok sempatican düzeyindeki geniş kitleyi hedefleyen bu mesajla; bağımsızlık düşüncesinin, bu kesimlerin zihnindeki imajının zedelenmesi, oluşturduğu coşkunun kırılması, bağımsızlık düşüncesinin yoksulluk, sefalet ve yalnızlığı çağrıştıracak bir şekilde zihinlere yerleşmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

Bir başka önemli kaynak petroldür. TC sınırları içerisinde çıkarılan petrolün hemen hemen tamamı Siirt, Batman, Diyarbakır ve Adıyaman illerinden sağlanıyor. Çıkarılan petroller rafine edilmek üzere petrol boru hatları ve karayolu ile İpraş'a ve Batı'daki diğer rafinerilere aktarılıyor. Konuyla ilgili veriler incelendiğinde, Kürdistan petrollerinin yarısından fazlasının işlenmek üzere metropole aktarıldığı anlaşılıyor (Bak: Ömer Tuku, *age*).

TC, 80'li yıllardan itibaren ihracat gelirlerinin % 50'sini ham petrol ithalinde kullanıyor. Petrol üretiminin iç tüketim içindeki payı yaklaşık % 15 olduğuna ve bunun hemen hemen tamamı Kürdistan'dan sağlandığına göre, Kürdistan petrolleri olmasa, devlet her yıl ihracat gelirlerinin yaklaşık % 60'ını petrol ithalatına yatırmak zorunda kalacak; dış ticaret açığı büyüyecek, ödemeler dengesi sarsılacak.

Bütün bu veriler kaynak akışının yönünü, yani ekonomik sömürüyü, kuşkuyla yer bırakmayacak bir açıklıkla ortaya koyarken; kaynak aktarımının burada üzerinde durulmayan birçok dolaylı-dolaysız biçimi (pazar meselesi, vergilendirme gibi) olduğunu ve sömürü kalemlerinin de bunlardan ibaret olmadığını, örneğin madencilik, gıda, içki-tütün ve benzerlerinin yanısıra çok önemli bir konu olan insan kaynakları sömürüsüne hiç değinilmediğini vurgulamalıyım. Bu veriler bile, sömürüyü ve bunun nasıl bir talana dönüştüğünü sergilemekle kalmıyor, aynı zamanda, Kürdistan zenginliklerinin Türkiye ekonomisi için stratejik önemini ve içerdiği potansiyel açılarından vazgeçilmezliğini de ifade ediyor.

Bunalımın Kışkırttığı Şantaj

Daha önce de belirttiğim gibi, sözkonusu "tartışma"nın esas olarak üzerinde durmak istediğim cephesi, konunun hangi politik dürtülerle gündemleştirildiği ve ne gibi mesajlar içerdiğidir. Kamuoyunu şe-

killendirme işlevi temel alınarak soruna yaklaşıldığına; verilmeye çalışılan mesaj ve gözetilen sonucun, hedef kitlenin siyasal, sosyal ve etnik yapısına göre farklı biçimlenen birkaç boyut içerdiğini görüyoruz.

Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi, "Güneydoğu sorunu"nun "Misak-ı Milli" içerisinde çözülmesinin doğruluğuna inandığını, Kürdistan kurmak isteyenlere ve Kürtler için azınlık hakkı talep edenlere karşı olduğunu vurguladıktan sonra, "Kürdistan Türkiye'yi sömürüyor" tezini kastederek "...Türkiye'den ayrılmak isteyenlerin, bunun faturasını göze almaları gerektiğini öğrenmelerine olanak veren önerilerin tartışılması"ni istediğini söylüyor. Aynı şekilde Taha Akyol da "... Savunulması gereken tez, Türkiye'nin mevcut bütünlüğü içinde sorunun çözülmesidir. Ama, Ahmet Altan'ın görüşlerinin faydalı bir tartışmaya yol açacağına inanıyorum. Beklediğim fayda, ayrılıkçı Kürt hareketi veya Kürt kimliğini savunanların, birgün Türklerin 'hadi gidin' diyebileceğini görmeleridir... Gerek Ahmet Altan'ın, gerekse Oktay Ekşi'nin görüşlerini bir öneri olarak görmüyorum. Bu görüşlerin, birtakım fanatik eğilimleri, soğukkanlı davranmaya yöneltecek uyarılar olduğunu kabul ediyorum" diyor (*Ekonomik Panorama*, 3 Mayıs 1992).

Öyle ya! Kürtler, yaşam standartları çok geri de olsa, kıt-kanaat geçiniyor olsalar da, bunu Türkiye'yi sömürerek sağlıyorlar (!). Bağımsız bir devlet kuracak olsalar, bu olanak ortadan kalkacağından, yoksulluk ve sefalet içerisinde yüzecekler, yapayalnız kalacaklar, ele-güne muhtaç olacaklar. Bunun onlara çok iyi anlatılması lazım (!)

Ulusal hareketin tabanını oluşturan ve daha çok sempatican düzeyindeki geniş kitleyi hedefleyen bu mesajla; bağımsızlık düşüncesinin, bu kesimlerin zihnindeki imajının zedelenmesi, oluşturduğu coşkun kırımını, bağımsızlık düşüncesinin yoksulluk, sefalet ve yalnızlığı çağrıştıracak bir şekilde zihinlere yerleşmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

Bir "korku" yaratılmak isteniyor.

Korkunun egemen olduğu toplumları yönetmenin daha kolay olduğu gerçeğinden hareketle, uluslararası tekellerin basın-yayın bombardımanı ile yaratılmaya çalışılan envai türlü korkuya (Aids, deprem, ozon delinmesi vs.), Kürt toplumu için yeni bir korku, deyim yerindeyse "bağımsızlık korkusu"nu da eklemek istiyorlar. Kürt halkını "bağımsızlık tehdit" ediyorlar: "... Türkiye'den ayrılmak isteyenlerin, bunun faturasını göze almaları gerektiği...", "...Ayrılıkçı Kürt hareketi veya Kürt kimliğini savunanların, birgün Türklerin 'hadi gidin' diyebileceğini görmeleri..."

Aslında tehdit bile değil, açıktan açığa yapılan düpedüz bir şantaj...

Kürdistan'ı Türkiye'nin sırtında taşıdığı bir kambar olarak göstermeye çalışan ve "küçük Türkiye" tezini ortaya atarak bunu bir şantaj malzemesi yapanlar, Türkiye'de yaşayan Kürtlere de "gözdağı" vermeyi unutmuyorlar. Ertuğrul Özkök, Ege'deki izlenimlerini aktarırken "Konuştuğum bazı insanların Güneydoğu için, 'giderlerse gitsinler, ama buralardakiler de gitsin' havasında olduğunu görüyorum" diyor. Oktay Ekşi, Erdal İnönü'nün "Anadolu'nun batısında da artık ayrımcılığın başladığını" hatırlatarak "...Biz de duyuyoruz... Maalesef bazı yerlerde insanlar sırf Kürt kökenli oldukları için işten atıyorlarmış" deyip, ayrılıkçı "düşman"lara şöyle sesleniyor: "Ne istiyorsun? Ayrı bir ülke mi? O bile olabilir. Türkiye'nin her tarafında ne kadar Kürt varsa, kendi ülkelerine giderler, o yöredeki Türkler de bu tarafa gelir, olur biter..." (*Aktaran: Ekonomik Panorama*, 3 Mayıs 1992)

Çok kaba bir üslupla ifade edilen bu düşünceler, aslında değerlendirmeye çalıştığımız "tartışma" ile ince bir biçimde ilişkilendirilerek işleniyor. Metropol Kürtlerinin de ulusal mücadele içerisinde aktif olarak yer aldıkları ve ülke zemininde yürütülen mücadeleye için çok geniş olanaklar sunan bir cephe gerisi işlevi gördüğü bilindiğinden, tehdit ve şantajın kap-

samı onları da içine alacak şekilde genişletiliyor. Zaten devlet eliyle, halkları karşı karşıya getirme politikası çerçevesinde uzunca bir zamandan beri kışkırtılan Türkiye halklarının, Kayseri'de, Çanakkale'de, Fethiye'de ve son olarak Alanya'da geliştirdikleri ırkçı tepkiler de öne çıkarılarak Türkiye'de yaşayan Kürtlere yönelik tehdit pekiştirilmeye çalışılıyor.

Enflasyon, pahalılık, işsizlik gibi gerçekten can yakıcı bir düzeyde seyreden sorunların, Türkiye halklarının bilinç ve politikleşme düzeyi geri olan kesimi başta olmak üzere geniş bir kitlede yarattığı tepkinin sisteme yönelmekten alıkonularak, bir boyutuyla Kürtlere yönelmesinin sağlanması; yukarıda da belirtilen devlet politikası çerçevesinde belirli bir düzeyde örgütlenmeye çalışılan Kürt karşıtı tepkiye malzeme sunulması, çok yönlü olarak işleyen sözkonusu psikolojik-siyasal sürecin bir başka kesitini oluşturuyor.

Ülkemizin dünden bugüne giderek artan bir oranda ve sistemli bir biçimde yağmalanmış olduğu, özellikle ekonomide planlı döneme geçilen 1963 yılından sonra, sömürünün planlanarak gerçekleştirildiği ve yüzyıllardır devam edegelen sömürgeci ilişkilerin toplumumuzun ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında giderek ağırlaşan sorunlara yol açmış olması dikkatlerden kaçırılmak isteniyor. Kürdistan'ın bugünkü durumunun (GSMH'ya katkısının giderek küçülmüş olması, doğal nüfus artışı hızının Türkiye'den fazla olmasına rağmen, yüksek oranlı dışarıya göç nedeniyle, onlarca yıldır küçük değişikliklerle TC genelinde oranının % 17'lerde kalmış olması, buna karşılık yatırımların bu oranın çok gerisinde seyretmesi ve bütün yatırımların kaynak aktaracak bir yönlendirme içinde olması başta olmak üzere), devletin ülkemize yaklaşımında esas aldığı sömürgeci zihniyetin sonuçları olduğu gizlenmek isteniyor. Kültür ve bilim dünyamızın karartılması amacıyla yapılmış ve yapılmakta devam edilen uygulamalar ile bunların sonuçları da aynı şekilde gözden kaçırılmak isteniyor. Görüldüğü gibi, "tartışma"nın Türkiye ve Kürdistan halklarını genel olarak ilgilendiren bir başka boyutu ise; sömürünün gizlenmesi ve niteliğinin çarpıtılması; halklarımız nezdinde yağmanın, talanın ve bunun sömürgeci karakterinin manipüle edilmeye çalışılmasıdır. Bu durum, konuyla ilgili olarak yapılan bütün yayınlarda açıkça gözlenebilen ısrarlı ve ortak bir tutumdur.

Devletin askeri, siyasi, psikolojik her türlü saldırıları, örgütlü karşı koyuşlarla ve karşı taktiklerin akıllıca geliştirilmesiyle göğüslenebilir. Bu doğrultuda, eldeki olanaklardan optimal faydayı sağlayacak bir ustalıkla yararlanabilmelidir. Psikolojik saldırıların karşılanması, deşifreyonu ve etkisizleştirilmesinde, başta günlük gazeteler olmak üzere her türlü basın-yayın aracının ciddi ve etkili bir işlevi vardır.

Ahmet Altan Başrolde

"Tez" in en kararlı savunucusu, "kırmızı koltuk" un "gözü pek" sunucusu hızlı gazeteci Ahmet Altan, bu "tartışma" ile Türk dış politikasının önünde "yeni ufuklar" açayım (!) derken, "şecaat arzederken merdi kıpti sirkatin söyler" i tecelli ettiriyor: "...O bölgede bir Kürt devleti kurulmasına, Kürtleri şu anda destekleyenler de dahil, hiç kimse razı olmaz. Kürt devleti ne Avrupa'nın ne de Ortadoğu'nun

işine gelir. Sadece Türkiye'nin işine yarar. Ama buna rağmen, 'Kürt devleti' Türkiye'ye karşı bir şantaj kartı olarak kullanılıyor. Ve Türkiye, kendisine karşı oluşturulan bu çemberin içinden bir türlü kurtulamıyor.

"Çünkü Türkiye tek bacaklı bir oyun oynuyor: 'Güneydoğu'yu vermem' oyunu. Karşı taraf da 'Güneydoğu'yu senden kopartırız' şantajı yapıyor. Eğer Türkiye'nin içinden örgütlü bir ses 'biz buradan vazgeçeriz; vazgeçersek daha avantajlı oluruz' derse, bu şantaj oyunu da tersine dönecek..." (*Ekonomik Panorama*, 3 Mayıs 1992). Bay Altan da, bu "şantaj oyunu"nu tersine dönderecek "örgütlü ses" in başrol oyunculuğuna soyunuyor. Bu sözlerle, samimiyetsizliğini ve gerçek niyetinin bir bölümünü itiraf ediyor. Amacının, gözlediği bir gerçeği dile getirmek değil, Kürt sorununda büyük bir açmaz içinde debelenen devletin manevra yapabilmemesine olanak sağlayacak fikirler üretmek olduğunu ortaya koyuyor.

Görüldüğü gibi, belirli sınırlar içinde bile olsa, değerlendirmeye çalıştığımız kampanya, özellikle kitleleri şekillendirme ve yönlendirme bakımından çeşitli boyutlar içeriyor. İç içe geçmiş bu boyutlar, hedef kitlelerin seçici algılarına ayrı ayrı çarparak her birinde farklı farklı biçimlenecek; böylelikle çok geniş ve zengin bir etki yelpazesi oluşacak. Beklenti budur. "Psikolojik savaş" generalleri (bu gazeteci güruhu), kampanyadan sonra ya apoletlerine birer yıldız ya da göğüslerine birer madalya takmışlardır artık.

Görev; Daha Sorumlu ve Daha Uyanık Olmaktır

Konunun önemine göre kısa sayılabilecek ve bir örnekten yola çıkarak genel hatlarıyla yapmaya çalıştığımız bu değerlendirme de gösteriyor ki; "Kürdistan Türkiye'yi sömürüyor" tezi temel alınarak başlatılan kampanya, devletten bağımsız olarak ortaya çıkan bir sivil eğilimi dillendirmiyor, samimi bir "ver kurtul"cu yaklaşımı gündemleştirmiyor. "Kırlı savaş"a bağlı olarak Babialı "generalleri" nin yönlendirdiği psikolojik bir taarruzu ifade ediyor. Halkımıza karşı şantaja başvurmak zorunda kalmaları, acizliklerini gösteriyor. Ulusal uyanış ve gerilla eylemleri karşısında açmazlarının derinleştiği anlaşılıyor. Şu da bir gerçek ki, bu savaş karşısında, başta ekonomik olmak üzere birçok açıdan ödemek zorunda kaldıkları bedel her geçen gün biraz daha büyüyor, krizleri yayılarak genişliyor. Daha fazla ve daha rahat sömürebilmenin koşullarını yaratabilme adına, "yeni stratejik konsept" in ışığı altında "topyekûn savaş" naraları atılıyor.

Devletin askeri, siyasi, psikolojik her türlü saldırıları, örgütlü karşı koyuşlarla ve karşı taktiklerin akıllıca geliştirilmesiyle göğüslenebilir. Bu doğrultuda, eldeki olanaklardan optimal faydayı sağlayacak bir ustalıkla yararlanabilmelidir. Psikolojik saldırıların karşılanması, deşifreyonu ve etkisizleştirilmesinde, başta günlük gazeteler olmak üzere her türlü basın-yayın aracının ciddi ve etkili bir işlevi vardır. Bu çerçevede, yayın hayatına başladığından beri yoğun baskılara ve katliamlara maruz bırakılan, birtakım olumsuzluklarıyla beraber, sözkonusu sürece önemli katkılarda bulunan Özgür Gündem gazetesi başta olmak üzere; devletin, sistemli baskılarını üzerlerinden eksik etmediği tüm yurtsever, devrimci ve sosyalist gazete ve dergilerin, yayınevlerinin, daha sorumlu ve uyanık bir yayın politikası izlemelerine ve daha etkili örgütlülüklerine ihtiyacımız olduğunu belirtmeliyim.

(* Vietnam savaşında ABD askerlerinin, öldürdükleri Vietnamlı askerlerin sayısını her kademede çoğaltarak merkeze aktarmış olmalarına, basında takılan isim. Bu yolla açıklanan Vietnamlı ölü asker sayısı, Vietnam nüfusunun üç katı kadardır.

Unîversîteya Stokholmê û Xwendegaha Gel a Bilind a Welatên Bakur ji bo amadekirina ferhengokeke bi Swêdî û Kurdî ya termên hiqûqî vê havînê grubek mamoste û tercumanên kurdî şandin Kurdistanê Iraqê. Ez jî bi vê grubê re bûm. Me ji Zaxoyê heta Helebçeyê gelek dezgeh, cîh; kadro, serek û rêberên Kurdistanê yên siyasî û rewşenbîr ziyaret kirin. Em bi rojan bi wan re peyivîn, me bi hev re gelek pirs munaqeşe kirin; me ew û wan jî em guhdarî kirin. Roja îlankirina Hukmeta Kurdistanê jî em li Parlamentoyê bûn şahîdê vê bûyera dîrokî.

Ji bo ji nû ve avakirina Kurdistanê, ji gundan heta parlamentoyê û hukmatê, li seranserê Kurdistanê xebateke berfireh hebû. Jinên Kurd di vê xebatê de roleke mezin difistîn. Di vê ziyareta me de min dît ku em Kurdên ji perçeyên Kurdistanê yên din li ser fedekariyên jinên Kurdistanê Iraqê, li ser yekîtî û tevgera wan pir hindik tiştan dizanin. Loma min giraniya xwe pirtir da ser naskirina komel û yekitiyên jinan, rêber û parlamenterên wan.

Ez li Selahaddîn bi Sekretera Giştî ya Yekitiya Afretên Kurdistanê Şêrîn Îbrahîm û endamên Sekreteriyata Karbirêvebir Evîn Omer, Helîme û Zahîde Şêxo re, li Hewlêrê di parlamentoya Kurdistanê de bi Wezîra jin Kafiye Silêman (YNK) û jinên parlamenter Nehle Mihemed (YNK), Fewziye Îzedîn (PDK), Gelawêj Ebdullah (YNK), Perîxan Mehmûd (YNK), Hêro Îbrahîm (YNK), Şefîqe Feqî Ebdula (PDK); li Silêmaniyê bi gelek endamên Yekitiya jinên Kurdistanê re peyivîm. Min li ba hemûyan jî, ji bo ku jin cîhekî bi rûmettir di civakê de bigirin, daxwaza xebateke xurt dît.

Wezîra Turîzmê û Belediyên Kafiye Silêman hevpeyvîna xwe ya pêşîn bi min re kir. Wê hîsên xwe yên li ser wezîrbûyîna xwe weha diyar kirin: "Ez îro pir serbilind im ku Kurdistanê hukmata xwe damezrandiye û di vê hukmatê de jinek jî beşdar e. Ev yeka ji bo min kêfxweşiyeke mezin e."

Yekîtî û komîteyên jinan

Li Kurdistanê Iraqê çend komîte û yekitiyên jinan hene. Hemû jî bi awakî ser bi hêzekê ne. Ji van yekitiyan yên herî mezin Yekitiya Afretên Kurdistanê, ku nêzî PDK ye û di sala 1952'an de hatiye avakirinê û Yekitiya Jinên Kurdistanê ye, ku li Îranê di 4.11.1989 de hatiye ava kirinê.

Seroka Yekitiya Afretên Kurdistanê Şêrîn Îbrahîm, li ser awayê xebatên yekitiya xwe ev agehdarî dan: "Yekitiya me ji 4 liqan pêk tê. Liqa 1 li Dihokê ye, liqa 2 li Hewlêrê ye, liqa 3 li Kerkûkê ye û liqa 4 li Silêmaniyê ye. Bi girêdayî her liqê komîteyên mehefî hene. 8000 endamên me hene. Ji bo kongrê yan konferansê, ji bo 20 endaman nûnerekê tê hilbijartin û di kongrê de liq yan jî herêma xwe temsîl dike. Di konferansa me ya dawîn de 176 nû-

Li Kurdistanê Iraqê Jinên Kurd

• Haydar DILJEN

ner beşdar bûbûn. Kongre ji bo Sekreteriyata Giştî 15 esî û 4 cîgirên hildibijêre. Ev 15 endamên Sekreteriyata Giştî dicivin û ji nav xwe 5 kesên ji bo Sekreteriyata Karbirêvebir hildibijêrin. Her endameka Sekreteriyata Karbirêvebir mesûla liqekê ye. Ji komîteyên herêman heta Sekreteriyata Giştî hemû organên me bi hilbijartinê ten serkar. Du kovarên me hene. Ji wan yek **Dengê Afret**, yek jî **Rizgariya Jina Kurd** e.

"Îro pirsên me pirsên Kurdistanê ne"

Di parlamentoya Kurdistanê de 6 jinên parlamenter hene. Kafiye Silêman jî ji derveyî parlamentoyê di hukmatê de cîh girtiye.

Pêşengên jinên Kurd, li Kurdistanê rizgarkirî, di nav tevahiya pirsên civakê de, li ser pirsên jinan yên acîl dîtî-nên xwe weha rêz dikirin:

Kafiye Silêman: "Jin di her warê ixtisasî û tenfîzî de beşdar bûne. Lê bi tu awayî beşdarî wergirtina qerarên siyasî nebûne, yan jî pir kêmbûne. Divê em hewl bidin ku jin bikaribin di warê wergirtina qerarên siyasî de jî, çî li nav grûbên siyasî û çî di nav dezgehên din de bikaribin giraniya xwe deynin."

Qanûn qanûna mêran e

Perîxan Mehmûd: "Problema me ya esasî ew e, ku qanûn qanûna mêran e. Ku di civaka me de wek cariyek li jinê nêrîn bê berdeyamkirin, cîhê jinê

û yên din de bixebite. Karê hundur malê û li zarokan nihêrîn bes ne karê jinan e. Divê jinên me bikaribin her mafê mirovî bi kar bînin."

Şêrîn Îbrahîm: "Muşkila jina Kurd a sereke bi taybetî di qada aborî de ye. Ku di warê aborî de muşkileyên jinê nebin ew dê bigihê armancên xwe yên din jî. Ku jin di warê aborî de rizgar nebe di warê civakî de rizgar nabe."

Qanûna wekheviya jin û mêran

Jinên Kurd yên parlamenter rûmeteke mezin didan yekîtî û hevkarîya jinên Kurdistanê. Ji bo serketina yekitiya tevgera jinan ev yeka şert difistîn. Bi vê armancê dest bi xebatê kiribûn jî. Li Silêmaniyê Jinên endamên Yekitiya Afretên Kurdistanê, endamên Yekitiya Jinên Kurdistanê, endamên PSK (Partiya Sosyalîst a Kurdistan) û hêzên din piştî damezrandina parlamentoyê civiyabûn û bi hev re li ser wekheviya jin û mêran pêşniyara qanûnekê (pêşniyarqanûn) hazir kiribûn û dabûn parlamentoyê. Jinên Kurd bi vê gava xwe ya piraktîk, ji bo helkirina pirsên muştêrek riya hevkarîyê nîşanî mêran jî didan.

Çima cuda cuda yekitiyên jinan?

Min ji jinên parlamenter yên ji YNK û PDK sedemê damezrandina du yekitiyên cuda yên jinan pirsî, wek ku hûn jî dê di nav bersivên wan de bibînin, hemûyan jî binê girîngbûyîna yekitiya tevgera jinan xêz kirin, lê tu sedemek berbiçav ji bo damezrandina du yekitiyan nîşan nedan.

Kafiye Silêman: "Armanca hemû jinan yek e. Bîr û baweriya jinan a siyasî çî dibe bila bibe, her jin in û muşkula wan yek e, daxwaza wan yek e. Ji ber vê yekê, dema ku mesele hat ser doz û pirsên jinan, pêwîst e ku her jin bizanibe ku doza jinan yek e. Wê demê divê mesela partîtiyê mirov dernepeş. Ji ber ku hewcedarî bi yekbûnê heye."

Nehle Mihemed: "Em bixwe li dijî perçebûyîna jinan in. Pirsên jinan muştêrek in. Eger li aliyê Yekitiya Jinan be, eger li aliyê Yekitiya Afretan be qet ferq nake, doza jinan yek e. Loma jî em dixwazin hem Yekitiya Jinên Kurdistanê û hem jî Yekitiya Afretên Kurdistanê yek bin û yek hereket bin, bibin rêxistinek, ku bikaribin doza jinan, ku pir aloz (tevlîhev) e, hel bikin. Em nûnerên millet in. Em li hember millet berpirsiyar in. Doza milletê xwe, ku pir aloz e, divê em zû hel bikin. Ji bo vê divê em fikrên hizbayetî (partîti) di parlamentoyê de ji celseyên xwe bi dîr xînin. Divê em wek nûnerên milletê Kurd bifikirin û hereket bikin ku em çawa dikarin doza milletê Kurd çareser bikin. Ku niha mesela aborî mesela herî girîng e. Hukmeta BAAS'ê aborî çawa aborî daniye ser Kurdistanê. Divê em mesala aborî bi awakî acîl hel bi-

Nehle Mihemed û Fewziye Îzedîn bi Haydar Diljen re

(Foto: Medya Güneşi)

Hemûyan jî pirsên civaka Kurd ên acîl baş tespît kiribûn. Wan pirsên civakê wek pirsên mêran û pirsên jinan ji hev pir cûda nedikirin. Û digotin "**Îro pirsên me pirsên Kurdistanê ne.**" **Kafiye Silêman** li ser vê yekê weha digot: "Li Iraqê zordariya netewî li ser peya (mêr) û jinên Kurd hebû. Û vê zordariyê tu carî rê nedida ku civak bi pêş keve." **Fewziye Îzedîn**: "Em Kurd in û îro pirsên me yek in." **Şêrîn Îbrahîm**: "Hîn mîrên me bi xwe azad nebûne ku jinên me jî azad bin." **Nehle Mihemed**: "Problemên girîng ên jin û mêran yek in. BAAS çî bi serê mêran de aniye eynî tişt bi serê jinan de jî aniye. Kurdistanê me wêran bûye. Xelkê me li benda xizmetê ye. Ji bo me îro roj roja xizmeta gelê xwe kirin e. Nabe ku mirov ferqê têxe nav jin û mêran û bêje ev karê jinan e û ev jî yê mêran e. Pêwîst e herdu alî jî beşdarî vê xizmetê bibin."

wê bi qasî cîhê cariyekê be. Cîhê cariyekê jî em dizanin ku di civakê de çî ye. Ku cîhê jinê di civakê de nebe, ez qet bawer nakim ku pêşeroja me pêşketî be. Dayik li malê pir girîng e, ku bikaribe zarokên xwe perwerde bike, perwerdeyê rast. Feqet ku cîhê dayikê di mala wê de nebe, wê di civakê de çî rola wê hebe. Divê em bixebitin ku di civakê de cîhekî jinê hebe ku mustewayê civakî bilind bike, mustewayê rewşenbîrî, nefîs, civakî, aborî bilind bibe. Ez bixwe mesela aborî meseleke sereke dibînim. Jin ne ku wek sarincekê (bûz dolabî) li malê be. Ew jin e, însan e.

Nehle Mihemed: "Piraniya jinên me bê mîr in, mîrên wan yan di şer de şehîd bûne, yan hatine îdam kirin, yan jî hîn di zîndanên BAAS de ne. Paşê em ê hewl bidin ku jin jî wek mêran beşdarî karûbarê siyasî, sosyal û demokratîk bibe, di dezgehên kulturî

kin. Li nav parlamentoyê em şeş jin bi hev re wek xwişk û bi parlamenterên mêr re jî wek birayan hereket dikin. Ji ber ku dijmin derdora me girtiye û problem û hedefa me yek e."

Perîxan Mehmûd: "Li gor min divê jin bê teref bin. Ji ber ku ew bixwe xwedî dozeke pir girîng in. Nabe ku

ve di parlamentoyê de û bi wezîrekê jî di hukmatê de temsîlbûyîna xwe, di riya rastkirina vê kêmasî û bêdaletiyê de gaveke girîng û destpêkî didîtin.

Bangek ji jinên Kurd re

Ji bo jinên Kurd yê li perçeyên Kur-

cî diman. Me bar kir, em çûn Îranê, Ordîgahê Qirwa. Fewziye Xanim, ku ew jî endama parlamentoyê ye, li gel min bû. Pir derd bi serê me de hatin. Wê demê hemû cîhanê temaşa vê tirajediya me dikir. Ez dawa dikim ku hemû cîhan piştgiriya me bike, guh bide me, ka derdê me çiye."

Şêrîn: "Daxwaza min ji hemû jinên Kurdistanê, bi taybetî ji jinên bindest, ew e ku yekgirtî bin ku bikaribin bigihên armancên xwe. Û her weha divê em tirsê li alîkî deynin. Wek her mêrêkî wezîfe û heqê me jinan e jî ku em bi mêran re mil bi hev din û dest bi avêjin xebatê. Em jinên Kurd di tu warî de ji mêran ne kêmtir in. Tu karê ku em ji heq dernekevin nîne. Lê serê her tiştî divê jinên me yekgirtî bin. Bêyî yekgirtinê serketin ne mumkîn e."

Dîrokeke xwedî rûpelên bi rûmet

Bi rastî jî em di derheqê tevgera jinên Kurdistanê Iraqê de pir hindik tiştan dizanin. Bes haya me ji qehremaniya Leyla Qasim heye û her sal di salvegera şehîdbûyîna wê de em wê bi bîr tînin. Gelo ma em çend kes dizanin ku hîn di sala 1952'an de yekitiyeke jinan hatiye avakirin û vê yekitiyê hema he-

ma tamamê jiyana xwe, ya li sirgûniyê yan jî li ser çiyar derbas kiriye? Dîsa em çend kes dizanin ku jinên wek Nayle Selam û Zekiye Îsmâîl Heqî di Komîta Merkezî ya PDK de wek endam bi salan xebitîne? Her weha jinên ku niha wezîr yan parlamenter in, hemûyan jî ji nivê jiyana xwe ya li sirgûniyê ya li ser çiyar derbas kirine. Wek hemû jinên Kurdistanê Iraqê wan jî mêr, bira yan jî zarokên xwe winda kirine. Mesela mêrê Gelawêj Ebdula di sala 1987'an de hatiye îdamkirin. Mêrê Perîxan Mehmûd hîn winda ye, kes nizane ku li ku ye. Kafiye Silêman ji pêşmergetiyê bigire heta belavok belavkirinê her karê siyasî kiriye. Û hemû jî xwedî tehsîleke bilind in.

Dîroka tevgera jinên Kurdistanê, di dîroka Şoreşa Kurdistanê Iraqê de xwedî rûpelên gelek bi rûmet e. Gelek jinên Kurd mêrên xwe, zarokên xwe, bira û xwişkên xwe, heval û cîranên xwe winda kirine, lê îro bi moraleke bilind dibêjin "Pirsên me pirsên Kurdistanê ne" û ji bo parastina qezencên şoreşê û ji bo ji nû ve avakirina Kurdistanê ji gundan heta parlamentoyê, di her sewiyê de, bi fedekarî dixebitin. Min ev yeka dît û hêviyên min ên ji bo pêşeroja şoreşa Kurdistanê xurttir bûn.

Ber bi rastê: Evîn Omer, Helîme û Zahîde Şêxo

(Foto: Medya Güneşi)

perçe-perçe bin. Li gor reya min divê jin di nav yekitiya jinan de bêtêref be."

Em nûnerên jinên Kurdistanê ne

Fewziye Îzeddîn: "Em li parlamentoyê, nûnerên jinên Kurdistanê ne, ne bes nûnerên jinên alîgirên YNK an PDK ne. Wek jin manake me heye. Problema me yek e. Em ji yek neteweyî ne, em Kurd in, ne cuda ne. Helbet wek li hemû dinyayê bîr û baweriyên siyasî yê cuda dê di nav me de jî hebin. Di vî warî de her kes azad e. Lê wek ku problem û wek pêşniyar teqrîben yek aram e. Heta dema ku em li parlamentoyê rûdinin û li ser meseleyên welatê xwe dipeyivin, em nafikirin ku ew ji vê hizbê ye û yê din jî ji hizba din be. Em Kurd in û yek armanca, yek problem û yek hedefa me heye.

"Komîteyên me hene; komîteyên kar û barên civakî. Bi riya van komîteyan em li ser problemên jinan munaqeshe dikin, encam û pêşniyarên xwe ji bo helkirinê, pêşkêşî parlamentoyê dikin."

Geiawêj Ebdula: "Meseleyên ku em li ser li hev nekin nînin. Muşkula me yek e. Divê em heryek ne ji bo hizba xwe, ji bo hemû neteweyê xwe kar bikin. Berpirsiyariya me mezin e."

Lê rastîyeke eşkere li meydana bû ku çî di şerê rizgarkirina welêt de û çî jî di xebata ji nû ve avakirina welêt de jinên Kurdistanê ji mêran paşde nemane. Hindiktir bi qasî mêran fedekarî kirine û dikin. Lê di mekanîzma biryargirtinê de tesîra wan hîn ne li gor xebat û fedekariya wan e. Wek ku di hevpeyvînan de jî xwanê dibe, jinên ku ez bi wan re peyvîm hemûyan jî ev rastîya tal dizanibûn û ji bo ji ortê rakirina vê bêdaletiyê xwediyê fikir û pêşniyar bûn. Û bi şeş parlamenteran

distanê yê din û yê li derveyê welêt re jî weha gazî dikirin.

Kafiye Silêman: "Ez ji hemû jinên Kurd re dibêjim ku divê bizanibin ew xwedan taqet in û ji bo xizmeta neteweya xwe, dikarin li hemû mecalan beşdarî bikin. Divê bi xwe bawerbin ku bi taqet in û dikarin hemû karan bikin."

Perîxan Mehmûd: "Ez bi xwe ji hemû jinan dawa dikim ku piştgiriya me bikin. Ev yek. A din divê jin bi xwe ji bo xwe kar bikin, muhtacî mêran nebin."

Nehle Mihemed: "Wek ku min berê jî behs kir. Divê jin di warê aboriyê de azad be ku bikaribe xwe îspat bike ku heye. Divê jin dawa wekhevîyê bike."

Gelawêj Ebdula: "Bavê zarokên min bi YNK re kar dikir. Mudeteke dûr û dirêj li zîndana Ebû Xerêb (ku em jê re dibêjin qesabxane) girtî bû. Di sala 1987 de hat îdam kirin. Û niha jî du zarokên min hene. Lê dîsa jî bîrûbawerîya min bi min bi xwe û bi şoreşê neşikiya û ez îro parlamenter im û li ser xwe me. Ez dixwazim hemû jin weha bi xwe bawer bin û li ser xwe bin."

Nehle Mihemed: "Jinên me nefî bûne, hatine kuştin, derketine ser çiyar, hatine zîndan kirin, mêr û zarokên xwe winda kirine, sêwî di hustu de mane, tî û birçî mane lê dîsa jî her tim di şoreşê de bûne xwediyê roleke girîng. Ez bixwe Hewlêrî me. Dema ku hêzên BAAS'ê bi tank û top êrîş anîn ser Hewlêrê ez li Hewlêrê bûm. Wê rojê hindiktir 3000 însan li ser cedayan kuştin. Wê demê em bi awakî cemawerî ji Hewlêrê derketin. Birêve balafirên Hukumata Saddam bombe berdan ser me. Li pêş çavên min 21 kes şehîd bûn. Ew roja wekê roja heşrê bû. Gelek minalên ku dimirin, li

TC Yasaları Almanya'da da Geçerli

• B. AZAD

TC'nin utanç dosyasında yerini uzun yıllardan beri koruyan isim yasağı, Almanya'da da geçerli.

TC'nin Kürtçe isimler üzerindeki yasağı, bazı Avrupa ülkelerinde de pratikte uygulanıyor.

Yıllardır Türk devletinin Kürt halkı üzerinde uygulamakta olduğu asimilasyon politikasının bir parçası olan Kürtçe isimler yasağının, TC'nin sınırları dışında ve sözümona demokrasi ile yönetildiği iddia edilen bazı ülkelerde de uygulanması, kapitalist yönetimlerin kendi aralarındaki işbirliğinin de son derece basit bir örneğidir.

TC konsoloslukları aracılığı ile Almanya evlendirme veya nüfus dairelerine gönderilen ve iki bin kadar isimden oluşan bir kitapçıkta yer almayan isimler, TC pasaportlu veya TC vatandaşı sayılan Kürtler tarafından kullanılmıyor.

Almanya'da doğan çocuğuma kimlik çıkarmak için, Alman Evlendirme Dairesi (standesamt)'ne başvurduğum. Hastane kayıtlarında doğan çocuğuma AZAD - Özgür - ismi konmuştu.

Dairedeki görevli memur AZAD ismini Türkçe kitaptaki isimlerle karşılaştırdıktan sonra, "Böyle bir isim yok ve bu yüzden yazamam" dedi.

Doğal olarak buna tepki gösterdim. "Ben Türk değil Kürdüm, çocuğumun adı da Kürtçe olacak" dedim. Aramızda geçen sert tartışmadan sonra, memura, "Siz Alman devletinin mi, TC'nin mi memurusunuz ve hangi yasalara göre çalışıyorsunuz?" diye sordum. "Eğer Kürtçe isim yazamayacaksanız, yazamayacağınıza dair bir yazı verin" şeklindeki talebime karşın, önüme koyduğu bir evrakı imzalamam halinde AZAD ismini yazabileceğini belirtti. Görevli memur, isim kitapçığında AZADE isminin bulunduğunu bunu istersem yazabileceğini ifade etmeyi de ihmal etmedi. Ben AZADE isminin kadınlar için kullanıldığını bu ismin eş anlamına gelen AZAD'ın ise erkekler için kullanıldığını anlattım.

Alman memurun imzalamamı istediği evrak, TC makamlarınca düzenlenmiş ve Türkçe kabul edilmeyen bir ismin konulması halinde doğacak sorumluluğu peşinen kabullenmeyi içeriyordu.

Tabii ki, bunu da imzalamadım. Bir Kürt insanının kendi çocuğuna Kürtçe isim koymasının hiçbir sakıncası olamaz, anlayışında idrettim.

Berberimdeki arkadaş ile birlikte, gösterdiğimiz haklı tepki sonucunda çaresiz kalan memur talebimizi kabul etti.

Bu olay, bana bir an için sanki Almanya'da değil, Türkiye'de yaşıyor muyum hissini verdi.

Bütün bunlar TC'nin, "Türkiye'de yaşayan herkes birinci sınıf vatandaştır. Etnik kökeninden ötürü hiç kimse baskı görmüyor" şeklindeki safasatının açık ve utanç verici bir örneğidir.

Her Kürt insanı buna karşı şonuna kadar direnmeli ve geri adım atmalıdır.

Çocuklarımıza koyacağımız Kürtçe isim aynı zamanda ulusal kimliğimizin de bir göstergesi olacak.

Devrimci Partide Kadro Sorunu

• M. Ali URAL

Devrimci partinin pratik etkinliğini belirleyen en önemli ölçüt hiç kuşku yok, sözkonusu devrimci partinin kadrolara hakim olup olmamasıyla doğrudan ilişkili bir sorundur. Devrimci parti hem dikey hem de yatay olarak oluşturduğu işlevsel mekanizmaları etkin kadrolarla donatmadığında, partinin politik pratiğini olumsuz etkilerden kurtarmaz. Yiğınlar arasında devrimci demokratik partinin yaşama nüfuz etmesi sınırlanır, daralır, hatta giderek devrimci çalışmaların önü tamamen tıkanma tehlikesiyle karşılaşır.

Devrimci parti, ne kadar güçlü perspektifleri ve berrak bir programa sahip olursa olsun, partideki unsurlar, kadrolar, önderler eğer istenilen ölçülere uygun nitelikleri ve özellikleri taşıyorlarsa, zamanla parti pratik ve siyasetinde çürüme, yozlaşma, gevşeme kaçınılmaz hale gelecektir. Parti toplumsal ve tarihsel bakımdan sürecin girdabına yakalanıp etkisini yitirebilir, bir bütün olarak çözülüp yok olabilir.

Böyle bir sonucun önüne geçmek kadroların asli görevi olmaktadır. Kadrolar, devrimci partinin ortaya koyduğu ve sunduğu siyasal ve ideolojik perspektifleri yaşama geçirmede en az alınan kararların özü ve etkisi oranında sağlıklı, deneyimli, yetenekli unsurlardan oluşturulmalıdır. Bir partiyi oluşturan kadrolar ne denli kararlı, disiplinli ve pratikçi olursa, parti işçi sınıfı arasında, yiğın çalışmalarında, düşmana karşı fiili savaşımında o denli etkin, güçlü ve dinamik siyasal özellikler yansıtacaktır. Bu bakımdan kadroların önemi büyüktür ve her bakımdan devrimci partinin yaşamı onlara bağlıdır.

Kadro sorunu, aynı zamanda bir politika sorunudur. Kadro sorunu çözülmeden politikadaki sorunları çözmek mümkün olmuyor. Aynı şekilde devrimci demokratik partide politika ve ideoloji sorunları yine kadro sorunlarıyla tam bir ilişki halindedir. Birinin çözümü, ard arda öteki sorunları da bir bir çözmeyi getiriyor.

Kadrolar, bir bütünün tek tek unsurları arasında etkin, inisiyatif yeteneğine sahip, toplumsal olaylara ve sorunlara duyarlı, kendi konusuna hakim kimseler demektir. Devrimci demokratik partide her kadroda önder vasıflar bulunmakla beraber her kadro önder konumunda olmayabilir. Parti gerçekliğinde bu doğaldır ve durumlara ve koşullara bağlı olarak bunlar önderlik konumlarına ulaşabilirler. Zaten önderler, kadrolar arasından çıkar. Hemen çıkmaz elbet! Gereksinim, koşulların yol açması, etkinlik ve yetenek birikimi, deneyim vb... unsurlarla eklenmesi ile bir konumdan bir öteki konuma sıçrama, kadro gerçekliğine uygun bir sonuçtur. Mücadeleyi yükseltenler, yiğınlar arasında her biri ayrı bir kolda çalışma, propaganda, ajitasyon ve örgütlenme yapanlar bu kadro kitesidir. Bu yönüyle ele alındığında

her kadronun devrimci partide aynı zamanda belli bir düzeyde önder olduğu ortaya çıkıyor.

Kadro ve önderlik sorunu bu bakımdan birbiriyle doğrudan ilişkili ve birbirinin tamamlayıcısıdır.

Devrimci partide kadro veya kadrolar ne kadar iyiyse önderler kararlara ve onlardan beklenen pratik çalışmalara o kadar iyi hakim olabilirler. Kadro pratikte ve devrimci partinin yaşamında bu bilinç ve kavrayışla hareket etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülükle davranmak yerine pasif, çekingen, lakayt ve her şeyi önderlerden ya da bir başkasından bekleyen kadro, deyim yerindeyse, adam olmaz! Önderler de aynı yükümlülüğe bağlıdır.

Politik önderlik, devrimci partide kadroların etkinleştirilmesini, kendi konularında uzmanlaşmasını, toplumun değişik alanlarının onlara duyduğu gereksinim oranının saptanmasını açıklığa kavuşturmak zorundadır. Önderler, kadroları "Yılmadan yetiştirerek, desteğe ihtiyaçları olduğunda yardım ederek, ilk başarılarını gösterdiklerinde teşvik ederek, terfi yaparak vb. hangi alanda çalışırlarsa çalışınlar 'küçük' ya da 'büyük' işçilerimize (militanlarımıza, kadrolarımıza-M.A.U.) karşı en istekli tutumu göstermek görevinde olmalıdırlar"(1).

Önderler ve kadrolar birbirlerini bu sorumlulukla tamamladıkları ölçüde kitle çalışmalarına, yiğın örgütlenmesine, burjuva düzenine ve mücadeleye pratiğine siyasal damgasını vurabilirler. Bu açıdan siyasal önderlik, parti önderlerine olduğu kadar partinin militan kadrolarına da aynı özel önemi vermek zorundadır. Özellikle kadroların, işçi sınıfı içinde yoksul halk arasındaki çalışmalarında ve gençlik örgütlenmesinde en az önderler kadar etkin bir konumda olmaları, sorunun parti yaşamı ve siyasal mücadelesi açısından ne kadar önemli olduğunu daha açık olarak ortaya koyuyor. G. Dimitrov, kadrolar için şöyle der: "Yoldaşlar! Onları (alınan kararları-M.A.U.) uygulayacak insanlara sahip değilsek, en iyi kararlarımız kağıt parçaları üzerinde kalacaktır"(2). Demek, bir parti ne kadar iyi, ne kadar gerçekçi hedefleri önüne koyarsa koysun, eğer o hedeflere partiyi ulaştırabilecek belli bir kadro gücü yoksa bütün yapıların bir anlamı olmayacaktır. Stalin, bu soruna değinirken daha özlü bir belirleme yapmakta. Şöyle diyor: "Siyasal mücadelede her şeyi kadrolar belirler"(3).

Haklıdır...

Notlar:

1- Stalin, *Örgütsel Önderlik Meselesi Üzerine, Makale, 1935*

2- G. Dimitrov, *Kadrolar Üzerine Komintern'in 7. Kurultayı'ndaki Tartışmalara Cevap Üzerine, 1935*

3- Stalin, a.g.e.

KAWA Örgütünün Kongresi Yapıldı

KAWA Merkez Komitesi tarafından yayınlanan 1 Kasım 1992 tarihli bir bildiri ile "Savaş ve Parti İnşa Kongresi'nin toplandığı kamuoyuna duyuruldu.

1976'dan bu yana KAWA'dan kopanların yeniden biraraya geldiklerinin vurgulandığı bildiride belirtildiğine göre uluslararası, bölge ve ülke sorunları konusunda tartışmalar sürmüş ve bir dizi karar alınmıştır. Kongrenin ittifaklarla ilgili tartışma ve kararları konusunda bildiride şöyle deniliyor:

"Kongrede ittifaklar bölümünde, cephe, ulusal kongre, blok örgütü, ulusal birlik ve demokrasi politikası tartışıldı. Kürdistanlı örgütlerin bugün cepheye hazır olmaları, bu yüzden siyasi ve askeri alanda ittifak yapabileceğimiz güçlerle blok örgütlenmesini öne çıkarmamız gerektiğini, bağımsızlıkçı yurtsever güçlerle savaş için birlik; sosyalist güçlerle parti için birlik; ezen ulus devrimci-demokratlarıyla cephe ve ya eylem için birlik politikasını tespit etti, bu güçlerle hangi program ve ilkelerde ittifak veya birliklerin yapılabileceğini belirledi. Ayrıca ulusal kongre veya ulusal konseyin kurulması görevinin acil olarak çözüm beklediğine işaret ederek hareketimizin bu konuda yapabileceklerini belirledi."

PSK 3. Kongresi Toplandı

Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi (PSKT) 3. Kongresi'nin 1992 Ekim'inin ikinci yarısında toplandığı açıklandı. Yayınlanan kongre sonuç bildirisinde belirtildiğine göre partinin adı "Partiya Sosyalist a Kurdistan" (Kürdistan Sosyalist Partisi - PSK) olarak değiştirildi.

Uluslararası, bölge ve ülke sorunlarının tartışıldığı ve bunlarla ilgili bir dizi kararın alındığının belirtildiği kongre sonuç bildirisinde egemen devletin inkar ve şiddet dayalı politikalarına dikkat çekilerek şöyle deniliyor:

"Osmanlı'nın son döneminde olduğu gibi, cumhuriyet dönemi boyunca da aralıksız sürdürülen bu politika, Kürt halkına olduğu kadar Türk halkına da büyük zararlar vermiştir. Bu politika, ülkede genel olarak baskının, gericiğin, şovenizmin ve militarizmin güçlü olmasının bir nedenidir. Bu politika, demokratik bir toplum kurmanın önündeki en ciddi engeldir. Kürt sorununu eşitlik temelinde çözemeyenler ülkeye demokrasiyi de getiremezler.

"Baskı ve terörün dozajını daha da arttırarak sonuç alma umudu ilkel, çılgınca ve boşuna bir çabadır. Sorunun çözümü için, Kürt halkının haklarını tanıyarak eşitlik temelinde bir çözüm bulmaktan başka yol yoktur. Her halk gibi Kürt halkı da kendi kaderini özgürce belirlemelidir."

Kürdistan Yazarlar Birliği'nin Kongresi

İsveç'teki Kürt Yazarlar Birliği'nin yıllık kongresi 28.11.1992'de yapıldı.

Ağırlıklı olarak örgütsel ve kültürel sorunların tartışıldığı kongre, yeni yönetim organlarının seçilmesiyle son buldu.

Birliğin bu yılki yönetim kurulu, Kürdistan'ın Güney (Irak), Kuzey (Türkiye) ve Güneybatı (Suriye) parçalarından olan yazarlardan oluşuyor. Yeni yönetime şu yazarlar seçildi:

Xebat Arif, Mehemed Malmisanij, Mahmûd Lewendî, Ehmed Huseynî, Lokman Polat, Rohat, Rizgar 'Ebdulla.

"KUK'un 4. Kongresi" İle İlgili Bir Açıklama

Gazetemizin 1-15 Kasım 1992 tarihli 18. sayısında yayınlanan "KUK'un 4. Kongresi Toplandı" başlıklı haberle ilgili olarak gazetemize gönderilen bir mektupta, KUK'un 4. Kongresi hakkında kimi gelişmeler anlatılıyor. Bir "KUK 4. Kongre delegesi" tarafından gönderilen mektupta şöyle deniliyor:

"KUK 4. Kongresi'nin yapıldığı doğrudur. Ancak, KUK 4. Kongresi'nde partileşmeye gidilmemiştir. Hareketimiz, KUK adıyla çalışmalarını sürdürmeye devam etmektedir.

"Bu bildiri, KUK 4. Kongresi'nin adını kullanarak partileştiklerini söyleyen birkaç unsura aittir. Bu unsurlar hareketimiz KUK'u bağlamıyor, yayınladıkları bildiri ve sözü edilen partinin örgütümüzle bir ilişkisi yoktur. Bu, kökü 1986'ya dayanan bir 'korsanlık olayı'nın devamıdır."

Yine aynı mektupla tarafımıza iletilen "Zorunlu Bir Açıklama" başlıklı ve "KUK Merkez Komitesi" imzalı açıklamada KUK 4. Kongresi ve partileştiklerini açıklayan kesimlerin kurdukları "Partiya Rizgariya Neteweyî ya Kurdistan" (PRNK) hakkında kimi gelişmeler anlatılıyor ve PRNK'yi kuranların KUK 4. Kongresi'nin dörtte biri (1/4)ni bile oluşturmadıkları vurgulanıyor.

Gazetemiz, sözü edilen karşılıklı bildiri ve açıklamalara dayanarak kimlerin haklı olduklarını ortaya çıkarma misyonuna sahip değildir. Biz adresimize postalanan bildiriye haber yaptık. Konuyla ilgili ayrıntıların bulunduğu değişik açıklamalar elimize geçmediği için sorunu araştırmadık. Her iki tarafın açıklamaları aynı dönemde elimize geçseydi ikisini de haber olarak verirdik. Tarafların bunu böyle bilmeleri gerektiğine inanıyoruz.

Mi Şêx Se'îd Dî

• MALMÎSANIJ

Serra 1925 di, rêbereya Şêx Sa'îdî di Kurdan ver a îdarekerdaxanê Dewleta Tirkîye sere hewa na. Labelê îdarekerdaxanê Tirkîye bi orduyanê girdan (xişnan) ramit Kurdan ser, bi gonîwewerê şarê ma qir kerd. Çi cenî çî camêrd, çî pîl çî wîrdêk zar û zêç vîstî sunguyan ver, tîfingan û topan fek a nay, bi des hezaran (hinzaran) mêrdimî kişî. Heta ewro (eyro) nê cengê Kurdan û Tirkan ser o Tirkîye ra bigîrî heta Amerîka zav nuşte (yazî) û kitabî nusiyay labelê Kurdan bi xwi no ware dî zaf çî nênuşt. Awnanê ki nuşt o zî bi ziwanê ma Kurdî nênuşt. Pîr û kalanê ma cematn û odan dî no ware dî zaf çî vato labelê kesî polê xo to nêkerdî, xatirayanê nê camêrdan û ciwanikan ra çî nênuşt. Kesê ki nê cengî miyan dî bî yan zî şahidê hedîseyanê aw rojî bî, ewro verra verra kemî benî. Qe nêbo ewro lazim o ki zanayey ma xatirayanê enasar mêrdiman binusî. Ganî ma binusî ki him tarîxê mucadeley milleta maya bindestî û ta' da barbareya kolonyalîstan kesî vîrî nêşero him zî ma tarîxê xwi ra xeberdar bî.

Bi no fikir ez tiya di tanî xatirayanê yew eskerê Şêx Se'îdî nusena. No mêrdimo ki behsê aw (ay) rojan keno, yew dewa qezay Pîranî ra wo, Vatişê yê gore, ewro o neway û hîrê serre wo. Wextê Cengê Şêx Se'îdî di (şarê Pîranî vanî "Herbê Şêx Se'îdî") vîst û şeş serre biyo. Semedo ki no camêrd bi xwi nêzano biwano û binuso mi vatişê yê gore nê xatirayê yê nuştî.

Şêx Se'îd

Mi Senêwa Şêx Se'îd Dî?

Şêx Se'îd Efendî bi xwi Xunus di bi. Zav pêt bi, çer-panc kerî pesê jey bi. Jey (yê), verî her şarîstan di mêrdimî dibî, vat-bi "**Herkes cay xwi di destê xwi hukmatê xwi ser nî. Ma inî qanunî qeub nêkenî.**" Şêxî keye û debara xwi heme tê di verday, werîşt fekê xwi memleketê ma kerd, hame. Ma pey hesey (hesiyay), va "**Şêx Se'îd ha dopolê Pirdê Dimli (1) di yeno!**" Hîrî sey-çar sey ten însan şarê ma ewta ra heta Dimli debibi, ma şîy jey ver a.

Ma şî dokinarê Vêrdan (2), dokinarê Pirdê Dimli, Şêxî ver a. Şêx û imbazê xwi hamey Dêrey (3), a şew Dêrey debî. Şêx Se'îd, Dêrey di şî key Xal Huseynê Avlay.

Liji (4) ra bigîrî heta Hêni (5), o kure ra ki hamewo, însan rey kewto, piya hamey. Inê kinarê Kirdan (6) ra şar reydi zav bi. Mîrey û begî espar bî, şaro bîn pey bi (7).

Ez ay wext zewjiyaye biya. Mi newe key xwi Qojigî (8) ra ardbi, key mi yew qulikeki bî, hima hestêş tenî mêmânê mi bî.

A şew Şêxî va "**Ez şona Şêx Pîr Mesurî (9) veynena.**" Ma da-des tenî jey reydi şî. Ez bi xwi reydi biya. Kirdkî (Zazakî) qalî kerdîni. Weyra va "**Şima etîya vindî, ez şona zerre.**" O şî zerrey zîyareta Pîr Mesurî, tikê vindert, tepa ageyra hame. Va "**Gurey ma ca nêgêno.**"

Herbê Şêx Se'îdî Dest Pey Keno

Rojo bîn ma jey reydi şî Pîran. Ma şî dokinarê Alîndoqî (10), weyra yew aroş perra, Şêxî va "**Gurey ma herimiya.**"

Ay wextan Pîran nahîye bi, heway yew dewî bi. Mi vîr yeno, hima newe hukmatî yew qereqolo wîrdêlek Mehla Cellan (11) di akerdî. Îsmel (Îsmail) Efendî Pîran di mudir bi, Hesen Huznî zî yuzbaşî û qumandarê (qumandanê) qereqolî bi, Îsmel Efendî Ma'denij (12) bi.

Şêx Se'îd ki hame, tanî mehkumî zî ma rey kewtî, ê zî hamey Pîran. Mesela Welî Hedîki, Hesenê Bêzî, Şewêşê Mehmedî, Hesîkê 'Elikî, kulfetê Îsikî yanî Mehemê Îsikî û Îsmelê Îsikî. Inîyan ra Welî Hedîki û Hesenê Bêzî, şewêşê Mehmedî, Hesîkê 'Elikî, kulfetê Îsikî yanî Mehemê Îsikî û Îsmelê Îsikî. Inîyan ra welî Hedîki û Hesenê Bêzî Qelbînîjî (13) bi; Mehemê Îsikî, Îsmelê Îsikî û Hesîkê 'Elikî Dêreyîjî biy. Mêrdiman xeberî day qereqolî. Tanî vanî "**Qelbîn ra Îbremê Haj 'Elî ay wext cendirmewo bejîk biyo, o şîyo xeberî daya qereqolî, vato 'Mehkumî Şêxî reydi yî', cûka cendirman visto ay keyî ser, weyre ra gurî putlax dawo.**" Labrê ez bi xwi weş nêzana kamî xeber daya qereqolî.

Xeberî ki day qereqolî, yew zeftî (cendirme) hame şî Şêx Se'îdî hetî, va:

- Ma emirquî yî, wa inî mehkumî ewta nêvindî.

Şexî va:

- Wa nêvindî, çî ri vîndenî?

Mehkumî pey hesey, vist qereqolê Pîranî ser; tîfingî pa nay, Hesen Huznî û Îsmel Efendî tebîştî. Hewawo ki vanî "**Birayanê Şêx Se'îdî ra Şêx 'Evdirehîmî inî mehkuman reydi mişewre kerd o paş-**

tî daya mehkuman, piya visto qereqolî ser."

Ma Pîran di bî. Şêx Se'îd û tanî axler-maxlerî, "yew ti ra vatîni Nebî Axa, o zî reydi bi- da-vîst tenî şîbî zerrey camî, ma zî teber a vindertîbî. Deyîşo ki mi dî, berê qereqolî ver di "teq, teq, teq" vengê tîfinganê jîni hame. Şêx Se'îdî va "Inawa nêbeno, ina mekî!" La hinî gure gure ra vêret (viyart).

Ma hetanî mexreb vindertî. Xal 'Elî Temîrê Dêreyîjî mi ra va:

- Hadê (ma şêrî) keye.

Mi va:

- Qey?

Va:

- Gure herimiya.

Ma tepa ageyray hamey, vengê tîfingan dewam kerdîni.

A şewî Şêx Se'îd û mêrdimê ki reydi bî, Pîran ra vejîyay, ageyray şîy.

Ma Vist Ma'denî Ser

Şarê inî cayanê ma heme yewfek bi. Qezay ma Ma'den bi. Verî ma vist Ma'denî ser, ma Ma'den girot. Ma ki Ma'den girot, ma dihîrê rojî weyra mendî. Ma dades hebî neqî (niqî) ronay, heb te de girêna; ma eskeranê Şêxî ay hebîki dekerdî çantandê xwi. Ma ay wêrdîni.

Serekê ma îlerîgelanê ma bi. Mîrey Gêlî (14) bî, axay Pîranî bî. Wir (her) ca di, pîlî ay cayan bî.

Şîyayîşê ma ra ver, hukmatê Tirkan nîzdî panc sey ten şarê hetê Adiyemanî ardbi Ma'den ki nêverdî ma Ma'denî bigîrî. Ma ki şî, ê pey beran di mendî. Zav banê ki ma te de bî, weranê (wayiranê) jîni vatîni "**Ayê ki şima ra ver verniya şima di ronîştî ki şima bikişî, ha pey berî di.**" Ay dekerdîbî pey beran, nêewtanaynî jîni verra dî. Ay heme teslîm bî.

Erqenî Di

Ma'denî dim a ma vist Erqenî ser, ma Erqenî zî girot. Erqenî di pîllanê ma va "**Însan lêmin û lêşin o, veyşan o. Vila bi, herkes şêrî key xwi û hîrê rojî vindî. Keye di çekanê xwi hedre bikî, dim a bêrî, ma finenî Diyerbekir (Diyarbakir) ser.**"

Xeberî day Reşî Axay Têrkan (15), Reşî Axay Gewran, şarê Mistan (16), şarê Corî (17), va "**Hîrî rojî ra pey bêrî, ma ramenî Diyerbekir ser.**"

Ma ki Pîran û Ma'den û Erqenî girot, axler-maxleranê ma weyra herinda hukmatî giroti. Mesela hatê Pîranî di Zilfî Axay Pîranî, Huseynê Hejîki; Kurdasiyan miyan di Zifqar Axay Tulxumî, Reşî Axay Têrkan û axay inasarênî wîryew cay xwi di sermên bi.

Ma Vist Diyerbekir Ser

Rojo ki vatbi "bêrî", ay roj ma duyes-hîrêş tenî Dêreyîjî şîy Sîmaqî (18). Ma pey şîbî. Şarê Sîmaqî ti ra vejîyaybî, ma odanê jîni di mendî.

A şewî ma şî çaqîrni Suki (Diyarbakir) (19) ro girot. Zifqar Axay Gewran ay kinar ra hame, tanî cêr o hamey, ma şarê Pîranî cor di şîy, tanî zî kinaro bîn ra hamey; ma dor-mare pi ro girot.

Zorê hukmatî şîyo, topî antî bedenî ser, dor-marey xwi finenî, ma ra nanî. Ma zî "enê tîfing pa nanî, de topi pey tîfingandina? Îmkanê topan çînêbi. Yew çî vîstîni qayme, roşn kerdîni, ma yew bi yew jîni ra hasaynî.

Weyra şarê hetê ma ra çînd tenî kişiyay: Mesela Metînan (20) ra Hesenê Metînan, di tenî Zeydan (21) ra, yew ten Dêrey ra kişiyay.

Yew şewa tarî ya, çiyekî kê ra nêhaseno. Diyerbekir ver di Aqînî (?) esta, ez û

• Dewam r.15

Kurdistan di Nêweşîna Tuberkulozî

Nêweşîna tuberkulozî (werem) goreyê mintiqanê bînan mintiqeya "Rojhilatêbaşûr" (Güneydogu) di hewna vêşîya.

Ze ki tixtorê Xestexaneyê Nêweşiyên Sînî yê Yedikule'y (İstanbul) Veysel Yılmaz vano (Cumhuriyet, 17.11.1992), mintiqeya "Güneydogu" di hezardi 7.44'ê merdimandi nêweşîna tuberkulozî esta. No miqtar, mintiqeya "Karadeniz" di hezardi 4.80; "Trakya" di 3.97; "Dogu Anadolu" di 3.73; "Marmara" di 3.66; "İç Anadolu" di 2.48; "Akdeniz" di 2.32 û "Ege" di 1.86 o.

Wexta ki merdim reqemanê "Güneydogu" û "Dogu Anadolu" biyaro pê ser, miqtarê nêweşîna tuberkulozî, Kurdistan di goreyê Tirkîye'y fi-na vêşî vijêno.

4 Ceniyaerê İdiaya Tecawuzî

Dewa Bakustan (Bagyaka) di ki girêdayê qezayê Merdîni, Savurî ya, tîmanê xususî û milîsanê dewa (koy korucuları) 4 ceniyaerê tecawuz kerd o.

No çî operasyon o ki bahdê lejê eskera û gerîlaya virazyoyo, biyo. 12'ê Çirya Peynî di nezdiyê dewa Bakustan lej vîjya bi.

Tirkîye di Sedi 5'ê Merdima Sabiqalî yo

Tirkîye di mehkeman nê şeş seranê dimayindî 3 milyon û 106 hezar û 934 kesa rê ceza da yo. Goreyê malûmatanî ki terefê Muduriyetê Genel ê İstatistik û Sicilo Adli ra ameyê arêkerden, sera 1987 ra heya ewro qandê 2 milyon û 42 hezar û 47 kesa "fişa malûmatî" (bilgi fişi), qandê 1 milyon û 435 hezar û 546 kesa "fişa înfazî" (infaz fişi) ameyê tanzîmkerden.

Cezakerdene kesan goreyê seran jî wina yo: 1987 di 844 hezar û 65; 1988 di 840 hezar û 826; 1989 di 422 hezar û 548; 1990 di 348 hezar û 14; 1991 di 418 hezar û 995; û new mengandi na ser di 232 hezar û 486 kesî.

Akerdena TOB-DER'î

Tayn mesûlanê TOB-DER, EGİT-DER, EGİT-SEN û EGİTİM-İŞ'î roja 16'ê Çirya Peynî di Serekwezîr S. Demirel û Alîkarî Serekwezîrî E. İnönü ziyaret kerdî û înan ra waştî ki gîreg (ganî) TOB-DER newedera abi yo, pereyê ci jî gîreg îade bibê.

Ze ki yeno zanayîş verê 12'ê İlonna 1980' di nezdiyê 200 hezar endamê TOB-DER esti bi. Pereyê ci jî goreyê qîmmetê ewroy 500 milyara vêşêrî bî.

Dawaya Honecker û Hevalên Wî

Serokê Berê yê Komara Almanya Demokratîk (DDR) Erich Honecker û 5 hevalên wî li Berlîne derketin pêş mahkemê. Ji bo nexweşiya Honecker û hevalên wî mahkeme 3 cara texîr bû.

Di rûniştina dadgeha ku di 19'ê Çirya Paşîn de dest pê kir, abûqatê Honecker pêşniyar kir ku, divê dawa be îptalkirin û Honecker bê berdand. Lê heyeta mahkemê ev pêşniyar qebûl nekir.

Wekî tê zanîn dozgerên Alman, Honecker û hevalên wî bi îdiaya emirdayîna kuştina 200 kesî îtham dikin. Li gor dozgeran, di navbera 1961-1989'an de li ser sînora 200 kes hatine kuştin û mesûlên van kuştinan Honecker û hevalên wî ne.

Dozgerên Alman çi bêjin bila bêjin ev dawa dawayekî siyasî ye û bûrjûwaziyê Alman di şexsê Honecker û hevalên wî de dixwaze sosyalîzmê mahkûm bike. Lê ev armanca gemar hêdî

Serokê Berê yê DDR'ê Erich Honecker

hêdî zelal dibe. Tu kêmasî û çewtiyên Honecker û hevalên wî maf nade dozgerên Alman ku dawayeke wusa vekin û bi awayekî durûtî di dadgehê de li dijî sosyalîzmê şow bikin.

Li Îrlandaya Bakur Rêxistina Jinebiyên Şer

Li gor hin nûçeyan, li Îrlandaya Bakur ji alî jinebiyên şerê navbera ÎRA, rêxistinên Protestan û hêzên Îngiltereyê ve rêxistinek hatiye damezirin.

Navê rêxistinê WAVE (Hêza Jinebiyên Dijî Şer) ye.

WAVE xebata xwe li Belfastê dimeşin e û nuha 17 endamên wê hene.

Li Litwanyayê Hilbijartin

Piştî ji Yekîtiya Sovyetê veqetîna Litwanyayê cara pêşîn hilbijartinên giştî çêbûn. Li gor netîceyên hilbijartinan, pirraniya dangan Partiya Karker a Demokratîk (DLP) girtiye. DLPê ji 141 kursiyan 80 heb qezenc kir. Îttifaqa nasyonalist ku Partiya Sajudis serokatîya wî dike, 40 heb kursî qezenc kir.

Ji bo ku DLP di şûna Partiya Komunîst a Litwanyayê hatibû damezirin, netîceyên hilbijartinan bi qaydê "Komunîst tên hukûmatê" hatin şîrovekirin.

Li gor hin çavkaniyan, sebebê hundakirina Nasyonalistan û qezenckirina "Komunîstên berê", rewşa aborî ya Litwanyayê ye.

Li Afrîkaya Başûr Hebûna Kontrgerîlayê

Li Afrîkaya Başûr hebûna rêxistina kontrgerîlayê ji alî hakimekî ve hat îfşakirin. Li gor agahdariyên hakim Richard Golstone, di nav ordiyê de li dijî ANC'ê (Kongreya Netewî ya Afrîka) rêxistineke taybetî hatiye damezrandin.

Li ser vê agahdariyê Serokê Dewletê F.W. de Klerk di hierarşiya ordiyê de hin guhartin çêkir û got ku "Me dest danîye ser belgeyên Rêxistina îstixbarata Eskeriyê."

Hebûna vê rêxistinê ji alî ANC'yê ve ji zû da ye tê gotin. ANC li pey van bûyeran daxwaz kir ku, divê hukûmatê îstifa bike û divê di şûna wê de bi beşdariya mumesîlên hemû nîjadan hukûmateke demdemî (muwaqet) bê avakirin.

Li Afrîkaya Başûr mexdûreke kontrgerîlayê

Li Pakistanê Têkoşîn Xurt Dibe

Li Pakistanê tevgera mixalefetê bi serokatîya Partiya Gel a Pakistanê roj bi roj xurtir dibe. Hukûmata Nawaz Şerif bi zorê Benazîr Butto şand Qaraçiyê, lê Butto li wir nesekini. Butto bi trêne ji wir ket rê û yasaxa (qedexeya) hukûmatê nehesiband.

Butto bi biryardarî îlan kir ku ew û partiya wê, wê li dijî terora dewletê şerê xwe bidomin in. Butto daxwaza hilbijartinan giştî dike.

Benazîr Butto

Ji Zanîngeha Selahaddîn Agahdariyek

Li gor agahdariya Serokatîya Zanîngeha Selahaddîn, wê zanîngeh kongra xwe ya duwemîn a edebî û zanistî çêbike. Kongre wê di navbera 23-25'e Adara 1993'an de pêk bê. Zanayên (pispor-lêkolînvan) Kurd ên ku dixwazin beşdarî kongreyê bibin, divê ku tezên xwe yê zanyarî û edebî, herî dereng di 20.12.1992'an de teslimî zanîngehê bikin.

ATEŞ HIRSIZI

Aylık Politik Dergi

Diz hatin diz!...
Dizdê adirî çi wazenê

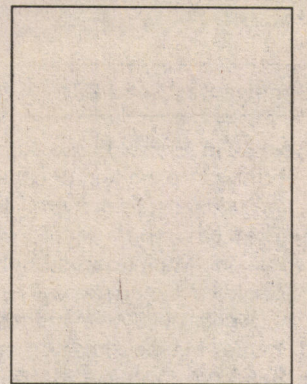
ADRESİNDEN İSTEYİN !...

KLODFARER CAD.
DR. ŞEVKİ BEY SK. NO: 4/2
SULTANAHMET - İSTANBUL

YAKINDA ÇIKIYOR

Abdurrahman Aktimur
(1959 - 1980)

İbrahim Ulağ
(1940 - 1983)

● Abdurrahman Aktimur Mardin Tugayı'nda, İbrahim Ulağ Diyarbakır İstihkam Taburu'nda işkencede katledildi.

● Anıları, bağımsızlık, demokrasi sosyalizm ve birlik mücadelemizde yaşıyor.

Arkadaşları Adına DİYAR AMEDİ

Li Kurdistanê Hovîtiyên Dewleta Tirk

• Destpêk r.1

ku em Kurd in û Kurd hatine dinê ne. Ji ber vê yekê ye ku em van heqaretan dibînin. Dixwazin ku gundê me koç bike. Em dimirin lê gund û erdê ku em li serê hatine dinê terk nakin. Bi şewitandina eşya û xaniyên me ewê nikaribûn me ji erdê me bikin."

Di hevîtina parlementerên HEP'ê û Demirel de, li ser pîrsa Hatîp Dicle ya "Gundên şewitandin û leşker tecawuzî pîrekan (jînan) dikin", bersîva Demirel ewha bû: "Xortên 22 salî dikarin tiştên ewha bikin," got.

Dewleta Tirk a dagirker bi hemû wasita û metodan li Kurdistanê şerê qirêjî didomîne. Gotinên berpirsiyarên dewleta Tirk ên "paqijiyê hundir" hêdî hêdî berhemên xwe didin. Piştî êrîşa ordiya Tirk a li başûrê Kurdistanê serokê serpereştiya Giştî ya Ordîya Tirk Dogan Gureş beyanên bi vî awayî didê: "Helbet wê li hundir jî operasyonên mezin çêbibin û koka wan bê kolan. Ev operasyon bi tenê wê li mintîqa rêvebirîya îstisnayî nemînin, wê li davayê wê jî çêbibin." Di "paqijiyê hundir" de hedefa dewleta Tirk bi tevayî gelê Kurd e. Di vê merhelê de êdî gundî, bajarî, mamoste, karmend, tucar, ga-

van, şivan, gerîla û hwd. ji hev nayên cihêkirin, gelê Kurd hedef e.

Niha li Kurdistanê "paqijiyê hundir" dest pê kiriye û hêdî hêdî encamên xwe didê. Di roja 17.11.1992'an de li Wêranşehîrê, li Gundê Telcaferê (Konakyeri) Remzi Çakar (33) dema ku li ber pez bû, ji alî cendirman û tîmên taybetî ve pêşiyê îşkence dit û di pey de hat kuştin. Li ser vê bûyerê esnafên Wêranşehîrê dikanên xwe venekirin; di nav çend rojan de hêzên dewletê di ser 700 kesî de avêtin nezaretxanê.

Dewlet di "paqijiyê hundir" de li ciwanî û extiyarîyên jî nanihêrê, Kurdbûn bes e. Mehmet Alkan 70 salî bû, lê dîsa jî ew jî hovîtiya dewletê bêpar nema. Mehmet Alkanê jî gundekî Pîranê, ewilî jî alî hêzên dewletê ve hat girtin û dû re cesedê wî hat ditin.

Li gor nûçeyên ku gihîştine me, hêzên dewletê jî gundên Pasûrê (Kulp), Tiyaxsê (Narlica), Xurûcê (Kayag), şewitandine û Babîcanka (Savaşkoy) valakirine. Li Pasûrê jî bo ku gundî, gundên xwe vala bikin û jî gundan derkevin tadayek mezin li ser wan haya.

Gazetecilik Ateş Çemberinde

• Baştarafî s.1

Bu halk düşmanı organizasyon, cinayetlerine devam edecektir" dedi. Kayhan konuyla ilgili araştırmanın yapılmadığını belirterek şunları belirtti: "Namık Tarancı'nın 'öldürülürsem, büromuzun karşısındaki URBA Pazarlama ve Ticaret Bürosu'nun bu işte parmağı vardır, araştırılsın' sözleri var. Bu Araştırılmamıştır."

Tarancı'nın cenazesi polislerin engellemeleri nedeniyle sınırlı sayıda insanın katılımıyla gömüldü. Mezarı ziyaret eden Gerçek dergisi yöneticileri, İHD yöneticileri ve avukatlardan oluşan bir grup polis tarafından tehdit edildi, üç kişi gözaltına alındı.

Gerçek dergisinin İstanbul'daki merkez binası önünde de bir anma toplantısı yapıldı. İstanbul Valisi'ne suç duyurusunda bulunmak amacıyla dilekçe vermek isteyen dergi çalışanları ve kalabalık grubun yürüyüşünü polis engelledi.

Öte yandan Batman'da başlayıp diğer yerlere yansıyan devrimci ve yurtsever basın organlarının dağıtımını engelleme tüm pervasızlığı ile sürüyor. Batman'da Özgür Gündem gazetesinin dağıtımını gönüllü olarak yapan taksî şoförü Halil Adanır arabasıyla birlikte yakıldı. Diyarbakır'da Özgür Gündem çalışanlarından Hasan Özgün ve Mehmet Şenol bayilere gazete dağıtırlarken kurşun yağmuruna tutuldular. Bölge bayileri tehditler nedeniyle gazete dağıtımını durduruyorlar. Gazete satan büfeler kundaklanıyor ve bu nedenle bayiler gazete satmama kararı alıyorlar. TC yetkilileri ise laf üretmekten öte bir şey yapmıyorlar. Çünkü devrimci ve yurtsever basın organlarına, basın emekçilerini yönelik saldırıların bir faturası da devlet yetkililerinin cebindedir.

Mi Şêx Se'îd Dî

• Destpak r.13

'Elî biray xwî û tanî şarê mawo bîn ma weyra bî, guley topî ma ver di da piro. Aşma adar a (22), varan vareno, çomir o, 'E-lî va:

- İha, mi gîna!

'Elî ki îna va, mi va:

- Kurey to gîna?

Va:

- Seredê mi gîna.

Mi destê xwî serê jey ra çarna, serê jey sa'na, mi îna kerd ki gonî biyo la sewbî çî çîno. Mi va:

- 'Elî, destê mi pîrr gûnî biyo feqet qulî-mulî çîna, çîdo muhîm çîno.

Va:

- Qey la îndî dejenî?

Mi va:

- Wilay gonî zav a, ez vana şîlê kerra wo.

Raşta zî şîlê kerra bi.

Tikêna mend, imbazan va "Tepa agey-

ri!"

Yew qifley şarê Bot(iy)an (23) Berê Mêrdînî (24) ra dekewtî zerre. Înî yû eskerî gelekî yewnan a kiştî. Ma nêşîna şerî zerrey şarîstanî. Peynî di ma remay.

Heta Sêwreki

Yew ray ma û terefîdarî hukmatî ma yewnan ver bi Sêwreki berd, heta Qerebexçe (25).

Tanî 'eşîretî bî, desta hukmatî Tirkan girofînî. Mesela heta Qerejdxî di Ehmed Axay 'Ewêna bî, jey desta hukmatî girofî. Ma mêrdîmanê jey reydi herb kerd. Êlê Ehmed Axay 'Ewêna zav bi.

Îno be'dî (be'ndî) cayanê bînan di zî tanî şêxî û axay vejîyay, yanîş kerd, xwî vist kinardê hukmatî, hukmatî di weşî kerd. Kam ki desta hukmatî bibînî, hukmat zî kar bê aynan ewneyî (hewniyaynî).

Mûçink Amadekar: Bawer Andok

Peyva Min Bi Jehr

Evdilhelîm di civatan de pîrr dipeyivî. Gundî jî destê wî hatibûn ada amenê. Te dît di şevbihêrkekê de yek dipeyivî, hê peyva xwe nîvî nekiribû Evdilhelîm diket navê û peyva wî dibirî, dest bi axaftinê dikir.

Gundiyan dîtin ku êdî jî destê Evdilhelîm nayê kişandin, di nav xwe de şewirîn û biryar standin ku Evdilhelîm di civatê de nedin peyivandin.

Dotira şevê civat dîsa kemilî bû. Edilhelîm dest bi gotinê kir û got:

- Min wê...

Gundiyeke peyva wî birrî û got:

- Peyva te bi şekir. Dest bi peyivînê kir; hê gotina xwe tamam nekiribû, dîsa Evdilhelîm got:

- Min wê rojê...

Îcar gundiyeke di peyva wî birrî:

- Peyva te bi şekir. Wê mêrikê gundî bipeyiviya, Evdilhelîm hêrs bû û ewha got:

- Peyva min bi jehr, peyva min bi zuqûm.

Bijî mafên heywanî!

Daxwazên mafên mirovî heywanan acis kir. Li ser vê yekê di roja 19.11.1992'an de li Stenbolê xwepêşandanek mezin çêbû. Di vê xwepêşandanê de gelek heywanên mezin ên wekî deve, ga, çelek, ker, hêstir, hesp, gur, kûçik (se), çeqel, rovî, şamî, elo elo, psîk... û hwd. beşdar bûn.

Tiştê ku bala me kişand şer beşdarî ve xwepêşandanê nebûbûn û ev meşîn protesto kiribûn.

Di meşînê de gur di serî de bû û xwe bi ala sor a stêrk di nav hîvê de pêçabû. Gur dizûriya û heywanan dubare dikirin. Gur ewha digot:

"Bimre mafên mirovî!"

Tevê heywanan lê werdigerandin.

"Bimre mafên mirovî!"

Di dema meşînê di hinek heywan carna jî xwe diçûn û êrîşî mirovan dikirin. Lê bi piranî meşîn bi bûyerên biçûk derbasbû; lewra mirovên ku çav bi meşîna heywanan ketibûn xwe dabûn alî û reviyabûn.

Çend Nimûne Ji Folklorê Me

1
El ya sitar ya sitar,
Mamê Silê ya sitar.
El ya sitar ya sitar,
Nan garis e naçe xwar.

2
Keçxîzolê xîzolê,
Hella hella hella.
Qîza mîrê Stenbolê,
Hella barîkela.
Bi lawikan re neçe çolê,
Hella hella hella.
Lawik te bikin zîtolê,
Hella barîkella,

Te bişînin Enedolê,
Hella hella hella.

3
Xan xanimê xanimê,
Xana bi xanimê xanimê.
Xan xanimê xanimê,
Te kiras ketenê canimê.
Xan xanima Berbûşî,
Xana bi xanimê xanimê,
Zer memikan nafiroşî?
Te kiras ketenê canimê,
Bifiroşî ez muştêrî,
Xana bi xanimê xanimê.

Ma Diyarbekir Ra Remenî

Diyarbekir ver di zorê ma ki şî, ma serê bi pê ser na, ma vazday. Çomir-batirxan o, çaroxî ma pay di yî. Ha bebem, de bebem; şefeçî da piro, ma hamey a yew dawa Kirdasiyan, cenîyanê dewî wîrkesî yew şewteki giroti, ma ver a hamey, va:

- Gi di gordê pêrdê şîma kerdo! Şîma key ma zî xerrîpna! Şîma remenî la ma se benî?

Ma ki hameynî, Şêxmalan (26) ra Şêx Sîrac (27) zî ma reydi bi. Ma hamey Herbuji, va:

- 'Eylekînî! Esker! Nîngan (lingan) he-wa nî! Hukmat awkî di, Tepe di vernîya ma gêno, ma hemînî hêşîr gêno!

Şêx Sîrac espar bi, estora xwî xar day. Şêxî-mêxî esparî bî, ma peye bî. Ma hamey ki Tepe di oiyekî çîno.

Ma hîrê sey-çar sey ten şarê înî kinar-dê ma bînî. Ma viyertî hamey lewey Hîra Qerî, ma ewney ki yew espar ha cor di yeno, dades peyey zî ha reydi. Ma meraq kerd, ma va "ay çî kes o?"

Hame ki Reşî Axay Têrkan o. Reşî Axay Têrkan verî vatîni "Îno gure nêbe-

no, mekî! Ma nişnî zorê hukmatê Tirkan beri." Ma ki hamey Diyarbekir ser di, o zî hînî hame. Nêewtano weyra vîndo, xwî pîze di vano "Înî şî, la ki zorê Tirkan berd û ageyay, mi kişînî." Cor di hame ki ma peyser di remenî, Kirdasî va:

- Hûn ku da derin, hûn ku da direvin? X... hespê xwe di dê û jîna we kiriyê! Wexta ku min digo "Nabe, nabe!", we digo "Reşî Axa teres e." De vegerin em herin, de vegerin! Hûn ku da direvin? (28)

Welhasil ma hamey keye. Dim a hînî ma koyan kewtî. Ma perray şî Koy 'Erseki (29). Ma ay beyntar di zav ezêdî.

Şêx Se'îdî Ra Pey Se Bi?

Ma û eskerê Tirkan ma yewnan zav çarna. Ez vana qey Pîran û dewanê Pîranî di se-di sey heb şarê ma ra kişiyay. Eskerê Tirkan ra zî se-di sey heb kişiyay.

Rojê, Roy Vêrdanî ver di ma û eskerî ma zav piya nay, jînî ra zav merdî, aw di şî. Ê Hênî ra hameynî ki bêrî no ver, ma zî waştîni ki nêverdî ê bêrî no ver.

• Dewamê ci esto

Xwediyê zimanê Kurdî kî ne û divê kî li zimanê Kurdî xwedî derkeve? Bersîva vê pîrsê hêsan e. Bi kurtî mirov dikare bi vî awayî bersîva vê pîrsê bide: Xwediyê zimanê Kurdî mensûbên netewa Kurd in û divê ew li zimanê Kurdî xwedî derkevin. Mensûbên netewa Kurd yên ku li Kurdistanê dijîn an ji ber hin sedeman ji Kurdistanê dûr ketine; li metropolên mêtîngeh û li welatên din dijîn, lê xwedî nasname (huwiyeta) Kurdî ne, mensûbên netewa Kurd in. Bi gotinek din karker, karmend, karsaz, mamoste, xwendekar, cotkar, esnaf, tucar û hwd. ên Kurd tev xwediyê zimanê Kurdî ne û hemû jî dikarin li zimanê Kurdî xwedî derkevin.

Gelo em bi çi awayî dikarin li zimanê Kurdî xwedî derkevin? Riya herî baş a li zimanê Kurdî xwedî derketin û parastinê, bi Kurdî peyivîn û nivîsîn e. Ji bo ku mirov li zimanê Kurdî xwedî derkeve, ne hewce ye ku mirov zimanzan be. Jixwe pîrsa li ziman xwedî derketinê bi tenê ji zimanzan re ma, wê gavê delîl li halê me! Bêguman divê ev neyê wê manê ku em girîngiyê nadin zimanzanan; hewedariya me bi zimanzanan gelek e; lê zimanê netewekê ku di jiyana rojane de nehat bikaranîn û gel lê xwedî derneket, xebata zimanzanî ji xebatek aqademîk wêdetir naçe.

Kurd û Zimanê Kurdî

Min berê jî gotibû, lê ezê dîsa bibêjim: Di dinyayê de tu kesî bi qasî me Kurdan zimanê xwe îhmal nekiriye û nake. Ev rastiyeke me ya netewî ye. Ku ev rewş bi vî awayî bidomîne, ditirsim emê tev bi hev re vî zimanê xwe yê xweş û şêrîn bukujin. Ma gelo li kudera dinê hatiye dîtin ku bi milyonan mensûbê netewekî asîmîle bûne!..

Bêguman di asîmîlebûna gelê Kurd de rolê polîtîqayên dijmin ên hovane gelek in; lê em Kurd jî carna bi zanîn an nezaniyê ji van polîtîqayan re dibin wasita. Ez dixwazim nimûneyekî biçûk bidim: Li Kurdistanê û li metropolan pîr caran ez bûme şahid, gava ku di civateke Kurdan de Tirkek hebe, Kurd ji bo ku "dilê wî/wê nehêlin" di nav xwe de bi Tirkî dipeyivin. Xwedênegiravî di demên ewha de bi Kurdî peyivîn "eyib" e. Dîsa pîr balkêş e, di civatên ewha de Kurdekî/Kurdeke ku bi Tirkî nizanibe hebe jî, bi pirranî kes bala xwe nade wî/wê û axaftin bi Tirkî didomîne. Em nabêjin "Em deh in, em bîst in an em netewek in, bila yê/ya Tirk bi Kurdî peyivînê hîn bibe", em dibêjin "Eman em bi Tirkî dipeyivin bila dilê wî/wê nemîne."

Xuya ye ku ev mantiq zîhniyetek kevn e û ji siyaseta dijmin re xizmetê dike, bi kêrî dijmin tê. Ji ber vê mantiqê ye ku bi milyonan Kurd Tirkî hîn dibin lê bi dehan Tirk Kurdî hîn nabin an hewcedariyek ewha hîs nakin. Dema ku em Kurd di jiyana xwe ya rojane de bi vî awayî dom bikin, ne hewce ye ku dijmin zimanê me qedexe bike. Belkî gava ku qedexeyên dijmin li ser zimanê Kurdî hebin, wê gavê em bêtir di vî pîrsê de hesas bin û bi zanîn li zimanê xwe xwedî derkevin. Kemalîstan ji bo ku zimanê Kurdî ji holê rakin û Kur-

Xwediyê Zimanê Kurdî Kî Ne?

• Felat DILGEŞ

dan bi Tirkî bidin peyivandin, zimanê Kurdî qedexe kirin. Heke îro em bi Tirkî dipeyivin, ew tê manê ku kemalîst di vî mijarê de gihîştine armanca xwe.

Jibîrkirina Ziman

Dîsa di jiyana rojane de mirov rastî gelek Kurdan tê ku dibêjin "Ez bi Kurdî nizanim" an "Min Kurdî jibîr kiriye"! Ev trajediyek mezin a civata Kurd e û divê ku em di dema herî nêzik de xwe ji vî trajediyê xelas bikin. Gelo mirov çawa zimanê dayika xwe jibîr dike? Bingehek zanistî ya vî tiştî heye? Divê ku di vî pîrsê de xebat û lêkolînên zanistî bên kirin. Li gor dîtina min, ew zimanê dayika xwe ya ku mirov heya 7-8 salîbûna xwe pê dipeyive, ne mumkun e ku mirov jibîr bike. Piştî demekê dirêj dibe ku mirov di axaftinê de zehmetiyên bikişîne; lê di warê têgihîştinê (fêmkirinê) de mirov rastî astengan nayê. Heta bi qaydê ku em ji îlmê psîkolojiyê hîn dibin, mirovekî dema ku şûra xwe

nîn zimanê Kurdî ye.

Ziman û Tekoşîna Netewî

Li zimanê xwe xwedî derketin destpêka li hemû tişt(maf)ên xwe xwedî derketinê ye. Li gor dîtina min, mercêkî pêwîst ê welatparêziyê jî li zimanê Kurdî xwedî derketin û zimanê Kurdî parastin e. Jixwe zimanê hêmanek herî girîng a netewbûnê ye jî. Hebûna neteweke bê ziman, hergav dikare bê munaqesekirin. Ziman; kultur û şiklê jiyane ya gel e. Dewlemendiya kulturê xwe di ziman de nîşan dide. Zimanên herî kevn, nûnertiya netewên herî kevn dike.

Kêmasiyek herî mezin a tekoşîna netewî ya gelê Kurd ew e ku pîrê caran xebat û tekoşîna siyasî bi zimanên dewletên dagirker tê dayin. Divê ku em di demeke kurt de xwe ji vî neqeba teng rizgar bikin. Heke di tekoşîna netewî de armanc li hember sazûmana qolonyalist hişyarkirin û birêxistina gelê Kurd be, hewceye ku

Riya herî baş a li zimanê Kurdî xwedî derketin û parastinê, bi Kurdî peyivîn û nivîsîn e. Ji bo ku mirov li zimanê Kurdî xwedî derkeve, ne hewce ye ku mirov zimanzan be. Jixwe pîrsa li ziman xwedî derketinê bi tenê ji zimanzanan re ma, wê gavê delîl li halê me! Bêguman divê ev neyê wê manê ku em girîngiyê nadin zimanzanan; hewedariya me bi zimanzanan gelek e; lê zimanê netewekê ku di jiyana rojane de nehat bikaranîn û gel lê xwedî derneket xebata zimanzanî ji xebatek aqademîk wêdetir naçe.

hunda bike an bi nexweşînekî giran bikeve, carna ew wan zimanên ku dawiyê hîn bûye nikare bikarbîne. Mirovên ewha di dema nexweşîna giran de bi zimanê dayika xwe dipeyivin û dîsa bi vî zimanî ji peznan xeber didin.

Gotina "Ez bi Kurdî nizanim" jî ji bo rewşa me ya îroyîn pîr tiştan îfade nake. Heke dilê mirov ji hînbûna zimanê Kurdî re hebe, ez bawer im di demeke kurt de mirov dikare vî pîrsê çareser bike. Li derveyê welat (li Evrûpa) di enstîtu û zanîngehan de dersên zimanê Kurdî tên dayin; li welat û metropolan jî bi milyonan gelê Kurd bi Kurdî dizanin (gelek mixabin ez nikarim bibêjim dipeyivin). Gotinek pêşiyana a me Kurdan heye; "Nezanî rihetiya can e". Helbet ji bo hînbûna zimanekî xebat û hewldan pêwîst e û ev ji bo zimanê Kurdî jî weha ye. Ew kesê ku dibêje ez Kurd im û bîr û baweriya wî ji doza gelê Kurd re heye, divê ku ew bi Kurdî bizanibe. Lewra di Kurdistanê serbixwe, azad û yekbûyî de, zimanê ku divê bê bikara-

ev xebat bi pirranî bi zimanê Kurdî be. Ji ber ku di tekoşîna netewî de pîrê caran zimanê dewletên dagirker hatiye bikaranîn, bi salan karker û gundiyan Kurd bi xurtî beşdarî tekoşinê nebûne û tekoşîna netewî demekê dirêj di nav gel de wekî "tevgera telebeyan" hatiye binavkirin.

Pêwîst e ku zimanê tekoşîna netewî zimanê gel be û gelê Kurd bi zimanê xwe yê netewî xebata xwe ya rêxistinî û siyasî bidomîne. Gava ku em bibêjin "em netewek in, em xwedî zimanekî ne" û em doza di hemû warên jiyane de bikaranîna vî zimanî bikin, divê ku ji niha de em xwe li gora vî rastiye amade bikin. Rastiya zimanê me çi dibe bila bibe hewce ye ku em li zimanê xwe xwedî derkevin û bi zimanê Kurdî xebata xwe ya rêxistinî, siyasî, zanyarî, felsefî û hwd. bidomînin. Meyla "Hê zimanê me pêş ve neçûye û ne mumkun e ku em xebat û tekoşîna xwe bi zimanê Kurdî bikin", wê me ji rastiya gelê me dûr bixe û pê bi pê me têxe dahtîkên dijmin. Armanca me ya stratejîk çi di-

be bila bibe roja ku em ji rastiya zimanê xwe dûr bikevin, wê çekê me yê herî mezin ji destê me derkeve û emê li hember dijmin qels bibin.

Tekoşerek Kurd ê ku bi zimanê Kurdî perwerde bûye; dîrok, ziman û rastiya gelê xwe dizane; bîr û baweriya wî ji dozê re heye, tu car ew bi rihetî teslîmî dijmin nabe û di şerê serxwebûna netewî de bi şûn de gav navêje. Di tekoşîna netewî de zimanê netewî hêza berxwedan û biryardariyê ye.

Ziman û Şoreş

Şoreş demajoyek pîrralî ye. Şoreşa netewî bi zimanê netewî qarekterek mîlî dîstîne. Şoreş, bi tenê di warê tekoşîna çekdarî de li dijmin xistin û serkeftinê leşkerî bidestxistin jî nîne. Şoreş; sazûmana kevn hilweşandin û di hemû warên jiyana civakî de guhartinê girîng û bingehîn pêkanîn e. Bi şoreşê re sazûmana kevn ciyê xwe ji avahiya nû re dihêle.

Zimanê şoreşê girîng e û divê neyê îhmalkirin. Şoreşek Kurdan a bê zimanê Kurdî wê kullek(leng) be. Hewce ye ku ji îro de şoreş edebiyata xwe ya hemdem bi zimanê Kurdî biafirîne. Şoreşa Sovyetê di warê hunerî û edebî de, bêtî berhemên edebiyatvanên wekî Çerîşevskî, Tolstoy, Çexov, Dostoyevskî, Turganyev, Gorkî, Şolohov û hwd. nikare bê fêmkirin. Lewra em guherîna civakî di xebatên van nivîskaran de dibînin. Jixwe di pişt hemû şoreşan de xebatên girîng ên edebî û hunerî hene; şoreş bi van berhemên dikemile, xurt dibe û ber bi armanca xwe ve diçe. Lê divê bê zanîn ku ev xebat bi zimanê gel in.

Wezîfa Welatperwerî

Xwediyê zimanê Kurdî gelê Kurd e; ez yê ku van rêzan dinivîsim û tu yê ku van rêzan dixwînî. Ku em li zimanê xwe xwedî dernekevin û vî zimanê şêrîn neparêzin, wê kî lê xwedî derkeve? Bi gotinek din, gelo ji Kurdan zêdetir xwediyê zimanê Kurdî hene? Bi dîtina min na, an jî pîrê kêm. Xwediyên zimanê Kurdî li aliyekî, neyarên zimanê Kurdî gelek in. Dijminên gelê Kurd neyarê zimanê Kurdî ne. Yên ku Kurdistan di nav xwe de parvekirine tu car nebûne dostê zimanê Kurdî û wan hergav xwestiye ku vî zimanî ji holê rakin. Dijminên netewa Kurd bi tenê qîma xwe bi qirkirina gelê Kurd neanîne, wan zimanê Kurdî jî di "qirkirinan" de derbas kirine.

Gelek mixabin, em bi dilekî rihetî nikarin bibêjin ku em li zimanê xwe xwedî derketine û me bi rûmeta vî zimanê şêrîn zanibûye. Çend nimûneyên dîrokî yên wekî Ehmedê Xanî, Hecî Qadirê Koyî, Xelîl Xeyalî, Celadet-Kamran Bedirxan, Qanadê Kurdo, Dr. Şivan ne tê de, di vî warî de kêmasiyên me gelek in.

Heke armanca me di Kurdistanê serbixwe, azad û yekbûyî de, bi zimanê Kurdî peyivîn û nivîsîn be û dîsa armanca me zimanê Kurdî zimanê resmî û perwerdekirinê dîtin be, divê ji niha de em xwe amade bikin û li zimanê xwe xwedî derkevin. Li zimanê Kurdî xwedî derketin mercêkî girîng ê welatperweriyê ye.

	Genel Yayın Yönetmeni Osman AY TAR	Avrupa Temsilcisi: Halim CAN BOX: 15216 16115 Bromma / Sweden	Abone Koşulları: Yurtiçi: 1 Yıllık: 100.000 TL 6 Aylık: 50.000 TL	Hesap No: Cemal Özçelik Yapı ve Kredi Bankası Beyazıt Şubesi 0101322-6 Nolu Hesap
	Yayı İşleri Müdürü Salih BAL	Muhabirler: Almanya: Bavê AZAD, Mahmûde MALAZGİRTİ Hollanda: Cumali GÖKALP Danimarka: Osman TOKGÖZ İsviçre: Halis KINALI İngiltere: Ömer DEMİR Norveç: Ahmet YÜZER Paris: Rojen Xerzî Moskova: Serdar DİCLE Ortadoğu: Ahmet CEMAL Güney Kürdistan: Azad ŞATEYÎ Hewlêr: Şivan ABDULA		
Sahibi Cemal ÖZÇELİK	Yönetim Yeri: Guraba Hüseyinağa Mah. Dağarcık Sok. Mehmet Han. No: 32/B D: 23 Tel-Fax: 631 25 15 Aksaray - İSTANBUL	Diyarbakır Bürosu: Güçlü Pasajı Kat: 3 Dörtüol Tel-Fax: 21 80 74 Diyarbakır	Yurtdışı: 1 Yıllık: 60 DM, 40 \$	Dizgi: Adar Ajans Baskı: Aydınlar Matbaacılık Genel Dağıtım: YAYSAT